

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Taloudellinen katsaus

Kesä 2020

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2020:55

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:55

Taloudellinen katsaus

Kesä 2020

Valtiovarainministeriö

ISBN PDF: 978-952-367-326-7

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö	16.6.2020	
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, kesä 2020		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:55		
Teema	Talousnäkömät		
ISBN PDF	978-952-367-326-7	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-326-7		
Sivumäärä	80	Kieli	Suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys		
Tiivistelmä <p>Bruttokansantuotteen arvioidaan supistuvan 6 % v. 2020. Viennin lisäksi supistuvat yksityinen kulutus sekä yksityiset investoinnit. Julkisten menojen lisääntyminen tukee talouskasvua tänä vuonna.</p> <p>Talouden toipuminen tämän vuoden loppupuolelta alkaen on hidasta taloudenpitäjien luottamuksen laskun sekä epävarmuuden kasvun seurauksena. Investointien toipumista heikentää myös asuinrakentamisen väheneminen. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,5 % v. 2021 ja 1,7 % v. 2022.</p> <p>Julkinen talous velkaantuu tänä vuonna erittäin nopeasti. Julkisen talouden alijäämä kasvaa yli 8 prosenttiin ja julkisyhteisöjen velka kipuaa yli 70 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tulojen ja menojen välinen epätasapaino pienenee lähivuosina talouden väliaikaisten tukitoimien päättyessä ja kasvun elpessä. Julkinen talous pysyy 2020-luvun puoliväliä lähestyttäessä silti edelleen selvästi alijäämisenä.</p> <p>Talouden näkömät niin Suomessa kuin maailmantaloudessa ovat edelleen hyvin epävarmoja. Ennusteessa on oletettu, että covid-19-epidemia hiipuu vähitellen pois ja syksyllä ei tule toista epidemia-aaltoa. Kuluttajien luottamus ja talouden toimintakyky pysyvät kuitenkin heikkoina siihen asti, kunnes sairauteen on löydetty tehokas rokote tai hoito.</p>			
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet	16.6.2020	
Författare	Ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, kesä 2020 (Ekonomisk översikt, sommaren 2020)		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 2020:55		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN PDF	978-952-367-326-7	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-326-7		
Sidantal	80	Språk	Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling		
<p>Referat</p> <p>Bruttonationalprodukten uppskattas minska med sex procent under 2020. Utöver exporten minskar även den privata konsumtionen och de privata investeringarna. Ökningen av de offentliga utgifterna stöder den ekonomiska tillväxten det här året.</p> <p>Den ekonomiska återhämtningen är från och med den senare delen av det här året långsam på grund av de ekonomiska aktörernas minskade förtroende och den ökande osäkerheten. Minskningen i bostadsbyggandet hämmar också återhämtningen inom investeringar. BNP beräknas öka med 2,5 procent under 2021 och med 1,7 procent under 2022.</p> <p>Den offentliga skulden ökar väldigt snabbt i år. Underskottet i de offentliga finanserna ökar till drygt åtta procent och den offentliga skulden ökar till över 70 procent av BNP. Obalansen mellan inkomster och utgifter minskar under de närmaste åren när de temporära stödåtgärderna upphör och tillväxten kommer igång. De offentliga finanserna kommer ännu när vi närmar oss mitten av 2020-talet att ha ett stort underskott.</p> <p>De ekonomiska utsikterna är fortfarande väldigt osäkra både i Finland och inom världsekonomin. Prognosen bygger på antagandet att covid-19-epidemin klingar av och att det inte kommer en andra epidemivåg under hösten. Konsumenternas förtroende och den ekonomiska funktionsförmågan kommer emellertid att vara svaga tills ett effektivt vaccin eller en effektiv behandling har upptäckts.</p>			
Förläggare	Finansministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Finance	16 June 2020	
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, kesä 2020 (Economic Survey, Summer 2020)		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Finance 2020:55		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-367-326-7	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-326-7		
Pages	80	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development		
Abstract <p>Finland's gross domestic product is expected to contract by 6% in 2020. In addition to the exports, private consumption and private investments will also decrease. Higher public spending will support economic growth this year.</p> <p>The economy will start recovering during the second half of this year. However, the recovery will be slow because there is more economic uncertainty and consumers are more cautious about making spending decisions. Fall in housing construction is also slowing down the recovery of investments. The GDP is expected to grow by 2.5% in 2021 and by 1.7% in 2022.</p> <p>General government debt will rise rapidly this year. General government deficit will be more than eight per cent and general government debt-to-GDP ratio will exceed 70%. The imbalance between revenue and expenditure will narrow in the coming years as the temporary support measures are expiring and the economy picks up. General government finances will, however, remain substantially in the deficit as we approach the mid-2020s.</p> <p>There is a great deal of uncertainty in the economic outlook in both Finland and in the world as a whole. The assumption in the forecast is that the covid-19 pandemic will gradually fade away and that there will not be any second wave in the autumn. However, consumer confidence and Finland's economic performance remain weak as long as there is no effective coronavirus vaccine or treatment.</p>			
Publisher	Ministry of Finance		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Taloudellinen katsaus kesä 2020

Katsauksessa esitetään vuosien 2020–2022 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2024 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen kesäkuussa 2020 julkaistut, vuotta 2019 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 9.6.2020 mennessä.

Helsingissä kesäkuussa 2020

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander

Osastopäällikkö, ylijohdaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos

Reaalitalouden yksikön päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos

Julkisen talouden
yksikön päällikkö

ESIPUHE

Maailmantalous hoippuu eteenpäin covid-19-pandemian kourissa. Suomen talous on ottanut vastaan kovan iskun muiden mukana.

Pandemian puhkeamisesta on kulunut puoli vuotta ja tauti on levinnyt kaikkialle maailmaan. Tänä aikana on opittu taudin leviämisen mekanismeista ja siitä, miten taudin leviämistä pystytään hillitsemään. Maat ovat rajoittaneet liikkumista ja liiketoimintaa taudin leviämisen hillitsemiseksi, ja alkaneet purkaa rajoituksia, kun ovat havainneet leviämisen pysähtyvän.

Ei kuitenkaan tiedetä, riittävätkö tehdyt toimet selättämään pandemian. Monissa maissa epidemia laajenee edelleen ja niissäkin maissa, joissa tauti on laantumassa, pelätään sen toista aaltoa. Lisäksi aikataulu tautiin tehoavan rokotteen tai hoidon saamisesta käyttöön on epäselvä.

Talouden tulevaisuudenkuvaa maalaavalle talousennustajalle tilanne on edelleen hyvin epävarma. Kaikesta kertyneestä tiedosta ja lisääntyneestä ymmärryksestä huolimatta kukaan ei edelleenkään osaa arvioida kovin luotettavasti, kuinka syvälle maailman ja Suomen talous sukeltaa ja kuinka pitkään sukellus kestää.

Käsillä olevassa ennusteessa Suomen kokonaistuotanto supistuu 6 % tänä vuonna. Arvio vientikysynnästä on tarkentunut huomattavasti aiempaa heikommaksi. Sen sijaan arvio kotimaisesta kysynnästä ei ole aivan niin heikko kuin aiemmin. Liikkuemiselle ja liiketoiminnalle keväällä asetetut rajoitukset eivät sulkeneet toimialoja ja leikanneet yksityistä kysyntää aivan siinä mitassa kuin pelättiin. Lisäksi julkisen kysyntä tukee taloutta vielä selvästi aiemmin arvioitua enemmän. Yksityisen kysynnän vaikutus talouden arvonlisäyksen muutokseen on noin -7,5 prosenttiyksikköä ja julkisen kysynnän noin +1,5 prosenttiyksikköä tänä vuonna.

Ennusteen mukaan Suomen talous alkaa toipua vuoden toisella puoliskolla. Toipumisen vauhdin määrää kuluttajien ja yritysten luottamus tulevaisuuteen meillä ja maailmalla. Kun omaa toimeentuloa epäillään, epidemian toista aaltoa pelätään eikä rokotetta tai tehokasta hoitoa ole, kuluttajat eivät ryntää kuluttamaan eivätkä yritykset investoimaan, vaikka siihen ehkä pystyisivätkin. Yritysten investointeja hillitsee myös se, että kriisin jäljiltä taseissa on entistä enemmän velkaa ja vapaata kapasiteettia on runsaasti.

Julkinen valta on tukenut yrityksiä ja työllisyyttä ennennäkemättömällä tavalla sulkutoimien aikana. Myös kokonaiskysyntää tukeva elvytys on muodostumassa suureksi. Nämä toimet ovat välttämättömiä ja ne tehoavat. Niiden avulla kyetään estämään talouden tuotantopotentiaalin tuhoutumista sulkutoimien aikana ja tukemaan talouden toimeliaisuuden viriämistä, kun sulkutoimia puretaan.

Epidemian aiheuttama isku on kasvattanut julkiseen talouteen kohdistuvia paineita ja riskejä ja heikentänyt julkisen talouden kriisinsietokykyä. Tuotannon, työllisyyden ja kulutuksen syöksen sekä julkisen vallan mittavien tukitoimien ja elvytyksen myötä julkinen talous velkaantuu nopeasti. Ennusteessa Suomen julkisen talouden alijäämä kasvaa yli 8 prosenttiin ja velka noin 71 prosenttiin suhteessa BKT:hen tänä vuonna. Velkasuhde jatkaa nopeaa kasvuaan pandemian laannuttuakin. Väestö vanhenee ja vanhenevalle väestölle tuotettavat palvelut ja maksettavat etuudet lisäävät julkisia menoja vuodesta toiseen nopeammin kuin julkiset tulot kasvavat.

Sekä työelämäprofessori Vihriälän että valtiosihteeri kansliapäällikkönä Hetemäen työryhmät ovat korostaneet, että kokonaiskysynnän elvytyksen ja talouden jälleerakennuksen rinnalla tarvitaan toimia, joilla vakautetaan julkinen taloudenpito pidemmällä aikavälillä.

Pääministeri Marinin hallitus on asettanut tavoitteekseen vakauttaa julkisen talouden velka suhteessa BKT:hen vuosikymmenen loppuun mennessä ja ilmoittanut päättävänsä julkisen talouden kestävyuden vahvistamisen tiekartasta syksyn budjettiriihen yhteydessä.

Valtiovarainministeriön tämän hetkisen arvion mukaan velkaantumisen vakauttaminen edellyttää julkisen talouden rahoitusaseman vahvistamista noin 5 mrd. eurolla 2020-luvun aikana. Mitä nopeammin toimet alkavat vaikuttaa, sitä vähemmällä päästään.

Tavoite on kokonaisuutena vaativa. Siksi mitään yksittäistä keinoa ei tule sulkea pois keinovalikoimasta. On hyvin todennäköistä, että talouden tuotantopotentiaalia kasvattavien rakenteellisten toimien lisäksi tarvitaan toimia, jotka lisäävät julkisen talouden tuloja tai vähentävät menoja rakenteellisia toimia varmemmin ja nopeammin.

Suoriin sopeutustoimiin perustuva finanssikuripolitiikka ei kuitenkaan voi olla ensisijainen keino. Pääpaino pitää olla talouden rakenteiden uudistamisessa tavoilla, joilla talouden voimavarat saadaan nykyistä laajempaan ja tehokkaampaan käyttöön.

Mitä enemmän kyetään kasvattamaan työllisyyttä ja julkisen hallinnon ja palvelutuotannon tuottavuutta, mitä enemmän Suomeen kyetään houkuttelemaan osaamista ja uutta teknologiaa ja mitä paremmin kyetään vahvistamaan ja pitämään yllä suomalaisen tuotannon kilpailukykyä, sitä vähemmän julkisen taloudenpidon katteeksi täytyy karsia menoja ja kiristää veroja.

Kyse on yhteisistä päätöksistä ja niiden toimeenpanosta. Eteenpäin pitäisi päästä nopeasti.

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

Sisältö

Taloudellinen katsaus kesä 2020	6
Esipuhe	7
Yhteenveto	13
1 Talousnäkömät	26
1.1 Kansainvälinen talous	26
1.2 Ulkomaankauppa	32
1.2.1 Vienti ja tuonti	32
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	33
1.3 Kotimainen kysyntä	35
1.3.1 Yksityinen kulutus	35
1.3.2 Julkinen kulutus	38
1.3.3 Yksityiset investoinnit	42
1.3.4 Julkiset investoinnit	45
1.4 Kotimainen tuotanto	45
1.4.1 BKT	45
1.4.2 Jalostus	48
1.4.3 Palvelut	52
1.5 Työvoima	58
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	61
1.6.1 Palkat	61
1.6.2 Kuluttajahinnat	62
2 Julkinen talous	64
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	64
2.2 Valtionhallinto	73
2.3 Paikallishallinto	76
2.4 Sosiaaliturvarahastot	79
Kehikot	
Vuoden 2020 toisen neljänneksen kasvuarvio	22
Taloudenpitäjien luottamus rajoitusten purkamisen jälkeen	39
Koronakriisin vaikutukset pitkän aikavälin kasvuun	54
Finanssipolitiikan mitoitus	69

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2020–2022

Covid-19-tartuntojen leviämisen hillitsemiseksi tehtyjä toimia on alettu purkaa alkukesän aikana, mikä tulee piristämään taloudellista toimeliaisuutta ennen kaikkea palvelualoilla. Rajoitustoimet supistavat taloutta merkittävästi Suomessa tänä vuonna, Suomen keskeisimmät kauppakumppanit ovat kuitenkin kärsineet rajoituksista vielä enemmän. Suomen talouden toipumiseksi tarvitaan selvästi parempia näkyviä vientimarkkinoilla ja kohenevaa luottamusta Suomen talouden kykyyn luoda kasvua ja työllisyyttä ja nousta ylös kuopasta.

Bruttokansantuotteen arvioidaan supistuvan 6 % v. 2020. Viennin lisäksi supistuvat yksityinen kulutus sekä yksityiset investoinnit. Julkisten menojen lisääntyminen tukee talouskasvua tänä vuonna.

Talouden toipuminen tämän vuoden loppupuolelta alkaen on hidasta taloudenpitäjien luottamuksen laskun sekä epävarmuuden kasvun seurauksena. Investointien toipumista heikentää myös asuinrakentamisen väheneminen. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,5 % v. 2021 ja 1,7 % v. 2022.

Julkinen talous velkaantuu tänä vuonna nopeasti. Julkisen talouden alijäämä kasvaa yli 8 prosenttiin ja julkisyhteisöjen velka kipuaa noin 71 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tulojen ja menojen välinen epätasapaino pienenee lähivuosina välikaisten talouden tukitoimien päättyessä ja kasvun elpymässä. Julkinen talous pysyy 2020-luvun puoliväliä lähestyttäessä silti edelleen selvästi alijäämisenä.

Maailmantalous syvässä taantumassa

Covid-19-pandemian leviämisen estämiseen tähtäävät rajoittavat toimet ja tartunnan pelko ovat johtaneet maailmantalouden jyrkkään supistumiseen keväällä.

Tuollinen tuotanto on kärsinyt arvoketjujen katkoksisista, mutta erityisen voimakas on ollut vaikutus palvelusektoriin maailmanlaajuisesti.

Tuotanto on supistunut ja työllisyys heikentynyt äkisti ja julkiset taloudet velkaantuvat nopeasti kaikkialla. Valtiot ja keskuspankit ovat tukeneet taloutta ennätysellisin toimin ja keskeisten talouksien tuoreimmat ostopääällikköindeksit kertovat jo hienoisesta näkymien kirkastumisesta. Tämä viittaisi siihen, että maailmantalous voisi alkaa elpyä jo kuluvan vuoden jälkipuoliskolla. Maailmantalous supistuu 5 % kuluvana vuonna ja kasvaa vajaat 4 % ensi vuonna.

Kiinan taloudessa pahin vaihe ajoittui kuluvan vuoden ensimmäiseen neljänneeseen ja teollinen tuotanto on jo jossain määrin palautunut, mutta kuluttajat ovat yhä varovaisia.

Euroalue on kärsinyt pandemiasta suurista talouksista ehkä eniten. Monella palvelualalla tuotanto pysähtyi käytännössä kokonaan. Myös teollisuuden tuotanto on kärsinyt väli tuotteiden ja komponenttien saatavuuden häiriöistä sekä kysynnän supistumisesta. Toukokuussa keskeiset ostopääällikköindeksit viittasivat kuitenkin jo tuotannon ja kysynnän elpymiseen lähikuukausina.

Yhdysvalloissa aktiviteetti on supistunut jyrkästi ja työttömyys nousut ennennäkemättömän nopeasti. Myös Yhdysvalloissa jotkut ennakoivat indikaattorit kääntyivät nousuun toukokuussa, mikä viittaa näkymien kohentumiseen. Työmarkkinoiden joustavuuden ansiosta työllisyys alkaa kohentua näkyvästi jo loppuvuonna.

Maailmankauppa supistuu voimakkaasti tänä vuonna. Erityisen voimakasta supistuminen on euroalueella, missä taloudet ovat hyvin avoimia ja riippuvaisia globaaleista arvoketjuista. Yhdysvalloissa ja nousevissa talouksissa kauppa vähenee maltillisemmin. Kauppa kuitenkin elpyy kesän jälkeen, kun toimeliaisuus kohenee.

Yksityinen kulutus palautuu ensi vuonna normaaliksi

BKT:n arvioidaan supistuvan 6 % v. 2020. Tuotannon ennustetaan laskevan voimakkaimmin toisella neljänneksellä sekä kotimaisten rajoitustoimien että vientikysynnän hyvin voimakkaan supistumisen takia. Lyhyen aikavälin indikaattorit tukevat oletusta, että toinen neljännes olisi vuoden heikoin.

BKT:n supistumiseen vaikuttaa merkittävimmin viennin supistuminen 14 prosentilla. Viennin määrä laski jo vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä ja lasku on jatkunut toisella neljänneksellä. Kesään mennessä keskeiset kauppakumppanit ovat kuitenkin aloittaneet rajoitusten asteittaisen poistamisen ja talouden aktiviteetti on alkanut näyttää merkkejä kohentumisesta. Vienti lähteekin kasvuun vuoden 2020 loppupuoliskolla.

Yksityinen kulutus supistuu 3,5 % v. 2020. Palveluiden kulutus on kärsinyt eniten epidemian takia käynnistetyistä liikkumisen ja liiketoiminnan rajoituksista, ja kes-tokulutustavaroiden kysyntä on romahtanut. Verkkokauppa sekä päivittäistavara-kauppa ovat kuitenkin pärjänneet hyvin poikkeusoloissa ja jopa kasvattaneet myyntiään vuoden alkuun verrattuna. Rajoitusten purkaminen kesäkuun alussa kääntää palveluiden kulutuksen kasvuun kolmannella vuosineljänneksellä.

Yksityiset investoinnit supistuvat yli 9 % v. 2020. Maailmantalouden ja Suomen vientimarkkinoiden supistuminen ja epävarmuus tulevasta kehityksestä alentavat yritysten investointeja. Vuoden alkupuolella rakentamisen kasvu oli hieman aiemmin ennakoitua voimakkaampaa, mutta asuinrakennusinvestointien ennakoidaan silti supistuvan 4,6 % tänä vuonna.

Työllisten määrän lasku jyrkkenee v. 2020. Työllisyys supistuu 2,5 % ja työllisyysaste laskee alle 71 prosenttiin. Yritykset ovat sopeuttaneet työvoimakustannuksiaan irtisanomisten lisäksi lomautuksilla. Lomautettujen työnhakijoiden määrä on keväällä lisääntynyt ennätysellisen nopeasti.

Työnhakijoiksi rekisteröityneitä tulee olemaan satoja tuhansia vielä pitkään, sillä työttömiä oli työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) rekisterissä toukokuun lopussa 431 000 henkilöä. Työvoimatutkimuksen työttömien määrä on kääntymässä selvään kasvuun. Työllisyyden lasku ja lomautettujen suuri määrä kohottavat työttömyysasteen 8½ prosenttiin.

Alkuvuoden aikana on solmittu merkittävä määrä uusia työehtosopimuksia. Keskimäärin nimellispalkkoja on sovittu korotettavaksi vajaat 1½ %. Ansiotaso kohoaa tänä vuonna 1,6 % palkkaliukumien jäädessä pieniksi.

Kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 0,3 % v. 2020. Kulutuskyynnän merkittävä supistuminen sekä epävarmuus talouden tulevasta kehityksestä hillitsevät inflaatiota myös tulevina vuosina.

Vuosia 2021 ja 2022 voi luonnehtia toipumisen vuosiksi. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,5 % v. 2021 ja 1,7 % v. 2022. Nopeimmin palautuu yksityinen kulutus. Tavaroiden ja useimpien palveluiden kulutus palautuu normaaliksi vuoden 2021 alkupuoliskolla. Hitaimmin palautuvat matkustamiseen liittyvät palvelut.

Yksityiset investoinnit kääntyvät lievään kasvuun v. 2021. Ennustejakson loppua kohti vahvempi kysyntä sekä kansainvälisesti että kotimaassa tukee kone- ja laiteinvestointeja. Lisäksi ainakin yhden teollisuuden suurhankkeen nopeampi eteneminen näyttää todennäköiseltä. Tutkimus- ja kehityksenot supistuvat ennustejakson alussa, mutta kasvavat sen jälkeen koko ennustejakson. Valtion t&k-rahoitus kasvaa vuosina 2020 ja 2021.

Rakentamisen aloitusten ennakoidaan lykkääntyvän, ja asuntoaloitusten arvioidaan supistuvan useammalla tuhannella vuoteen 2021 asti, mikä heikentää vuoden 2021 asuinrakennusinvestointeja. Tämän jälkeen asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa eli vajaaseen 32 000 asuntoaloitukseen vuodessa.

Maailmanlaajuinen epävarmuus tartuntojen toisesta aallosta hidastaa viennin elpymistä ja viennin volyymi saavuttaa covid-19-epidemiaa edeltävän tason vasta vuoden 2022 lopulla. Palveluvienti elpyy tavaroiden vientiä hitaammin.

Koheneva taloudellinen toimeliaisuus ja työllisyyden paraneminen nostanevat palkkaliukumia vuosina 2021 ja 2022. Lisäksi ensi vuodelle on sovittu noin ½ prosenttiyksikköä suurempia sopimuskorotuksia sekä yksityiselle että julkiselle sektorille. Nimellisansiot nousevat 2½ % v. 2021.

Vuosina 2021 ja 2022 kansallisen kuluttajahintaindeksin arvioidaan nousevan 1,1 % ja 1,4 %. Molempina vuosina kulutukseen kohdistuvat veronkorotukset kiihdyttävät inflaatiota, selvimmin v. 2021.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2019	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	240	3,1	1,6	0,9	-6,0	2,5	1,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	95	4,1	5,5	2,2	-8,6	3,4	2,6
Kokonaistarjonta	335	3,4	2,7	1,3	-6,8	2,8	1,9
Tavaroiden ja palvelujen vienti	96	8,8	1,7	7,2	-14,0	5,5	3,8
Kulutus	182	0,6	1,9	0,9	-0,7	1,8	0,9
yksityinen	126	1,0	1,8	1,0	-3,5	3,5	1,4
julkisen	55	-0,2	2,1	0,9	5,9	-1,6	-0,1
Investoinnit	57	4,0	3,7	-0,8	-6,1	0,3	2,2
yksityiset	47	4,8	3,5	-1,0	-9,2	0,3	3,4
julkiset	10	0,2	5,0	0,3	8,0	0,3	-2,7
Kokonaiskysyntä	335	3,4	2,6	1,8	-6,5	3,0	2,2
kotimainen kysyntä	239	1,5	2,9	-0,3	-3,5	2,2	1,6

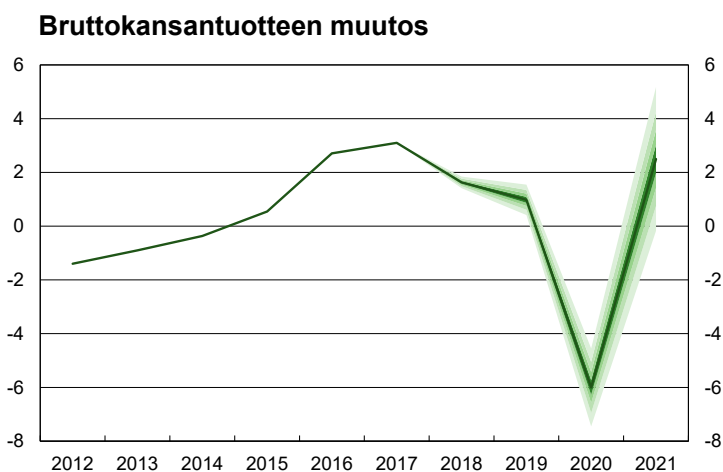
Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	226	234	240	228	237	245
Palvelut, määrän muutos, %	2,5	2,5	1,5	-5,4	2,8	1,5
Koko teollisuus, määrän muutos, %	8,4	-1,6	1,0	-9,1	4,3	3,6
Työn tuottavuus, muutos, %	2,9	-0,8	0,3	-1,2	1,3	1,5
Työlliset, muutos, %	1,1	2,6	1,1	-2,5	-0,5	0,5
Työllisyysaste, %	69,6	71,7	72,5	70,8	70,7	71,1
Työttömyysaste, %	8,6	7,4	6,7	8,5	9,0	8,8
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,7	1,1	1,0	0,3	1,1	1,4
Ansiotasoindeksi, muutos, %	0,2	1,7	2,2	1,6	2,5	2,0
Vaihtotase, mrd. euroa	-1,7	-3,8	-1,8	-7,1	-5,3	-4,4
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,8	-1,6	-0,8	-3,1	-2,2	-1,8
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3	-0,2	-0,1
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,5	0,7	0,1	-0,1	-0,1	0,0
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	53,8	53,4	53,3	61,4	58,3	57,0
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	42,9	42,4	42,1	42,9	43,1	42,9
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,7	-0,9	-1,1	-8,2	-5,1	-4,0
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,8	-1,2	-1,2	-7,3	-3,4	-2,8
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	61,3	59,6	59,4	71,3	73,5	75,5
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	46,8	44,9	44,3	54,8	55,8	56,9

Talousnäkömän epävarmuus heijastaa epidemian kehityksen epävarmuutta

Talouden näkymät niin Suomessa kuin maailmantaloudessa ovat edelleen hyvin epävarmoja. Ennusteissa on oletettu, että covid-19-epidemia hiipuu vähitellen pois ja syksyllä ei tule toista epidemia-aaltoa. Kuluttajien luottamus ja talouden toimintakyky pysyvät heikkoina siihen saakka, kun sairauteen on löydetty tehokas hoito tai rokote.

Seuraavassa kuviossa esitetään talouskasvuennusteen epävarmuus menneisiin ennustevirheisiin perustuvana luottamusvälinä ennusteen ympärillä. Sen mukaan BKT:n kasvu asettuu 80 prosentin todennäköisyydellä -7,5 % ja -4,5 % väliin tänä vuonna. Ensi vuoden ennusteen vastaava luottamusväli on suurempi. BKT:n kasvun arvioidaan olevan 80 prosentin todennäköisyydellä -0,2 % ja 5 % välillä v. 2021. Talouskasvu voi osua myös luottamusvälin ulkopuolelle etenkin, kun arvioihin tämän vuoden kasvusta liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

Covid-19-epidemian uudelleen puhkeaminen on ennusteen merkittävin alasuuntainen riski. Toisen aallon taloudellisten vaikutusten suuruus riippuu sekä julkisen vallan toimista epidemian hillitsemiseksi ja talouden tukemiseksi että näiden toimien vaikutuksesta taloudenpitäjien päätöksiin. Jos talous ei ole ehtinyt täysin palautua ennen toista aaltoa, saattaa talouden supistuminen jäädä keväällä nähtyä pienemmäksi. On kuitenkin todennäköistä, että silloin talouden kasvupotentiaali pienenee ja kriisin vaikutukset jäävät pidempiaikaisiksi. Kehikossa sivulla 54 arvioidaan covid-19-epidemian vaikutusta potentiaaliseen tuotantoon pitkällä aikavälillä.

Ennusteen riskinä on erityisesti pitkittyvä investointihyödykkeiden kysyntälama. Suomi on perinteisesti kärsinyt monia muita maita enemmän maailmantalouden suhdanteiden heikkenemisestä, koska investointihyödykkeiden osuus Suomen viennistä on suhteellisen suuri ja niiden kysyntä elpyy tyypillisesti hitaammin kuin kulutustavaroiden. Sen tähden teollisuuden toipuminen voi jäädä ennakoitua selvästi hitaammaksi.

Positiivisena riskinä on palveluiden kysynnän nopeampi ja voimakkaampi palautuminen sekä kotimaassa että kansainvälisesti erityisesti, kun voimakkaita toimia tuotannon ja kysynnän elvyttämiseksi on aloitettu ja suunnitteilla lisää mm. EU:ssa. Näiden toimien toteutuminen kuten myös Suomen hallituksen kesäkuussa päättämä talouden elvytyskokonaisuus vaikuttavat tuotantoon myönteisesti sekä meillä että muualla tänä ja ensi vuonna.

Julkinen talous velkaantuu nyt erittäin nopeasti

Julkinen velka kasvaa tänä vuonna noin 20 mrd. eurolla. Taantuma heikentää julkista taloutta, covid-19-epidemian hoitaminen edellyttää suuria julkisia panostuksia, ja yrityksiä sekä työllisyyttä tuetaan poikkeusolojen vuoksi voimakkaasti. Myös talouskasvua tukevat elvytystoimet kasvattavat julkisia menoja.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino kasvaa tänä vuonna yli 8 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Julkisen talouden sektoreista valtiontalous sukeltaa syvimmälle. Valtio kantaa päävastuun talouden tukitoimista ja pehmentää tukipaketilla epidemiasta ja taantumasta aiheutuvan iskun vaikutusta kuntatalouteen.

Tulojen ja menojen välinen epätasapaino pienenee lähivuosina, mutta julkinen talous on 2020-luvun puoliväliä lähestyttäessä edelleen selvästi alijäämäinen. Ilman julkista taloutta vahvistavia toimia julkinen velkasuhde jatkaa kasvuaan myös 2020-luvun puolivälin jälkeen.

Keskipitkän aikavälin näkymät

Suomen bruttokansantuote kasvoi viime vuonna 0,9 %. Tänä vuonna covid-19-epidemian ja sen rajoittamistoimien seurauksena Suomen talous supistuu hyvin voimakkaasti. Vuosina 2020–2022 kasvu elpyy, mutta kokonaistuotanto jää edelleen kriisiä edeltävästä tasosta. Keskipitkällä aikavälillä, vuosina 2023–2024, talouskasvu hidastuu, mutta jatkuu selvästi potentiaalisen tuotannon kasvua nopeampana ¹.

Työpanoksen väheneminen heikentää potentiaalista tuotantoa erityisesti kuluvana vuonna. Seuraavina vuosina työpanos supistuu edelleen, kun työikäisen väestön määrä vähenee ja osallistumisasteen paraneminen pysähtyy. Myös rakenteellinen työttömyys rajoittaa työpanoksen kasvua. Taantumien seurauksena työttömyys kasvaa ja voi osittain muuttua rakenteelliseksi työttömyysjaksojen pitkittyessä.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Taantumien ja näkymien epävarmuuden seurauksena investointiaste pienenee ja hidastaa potentiaalisen tuotannon kasvua. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalista tuotantoa alle puolella prosentilla vuosittain.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvu on vahvistunut viime vuosina, vaikka jatkuu edelleen historiaan nähden heikkona. Heikompa kasvua selittää talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan keskipitkällä aikavälillä jäävän puoleen prosenttiin, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa.

Positiivisen tuotantokuilun arvioidaan kääntyvän hyvin negatiiviseksi tänä vuonna. Seuraavina vuosina negatiivinen tuotantokuilu supistuu, kun talouskasvu on potentiaalisen tuotannon kasvua nopeampaa. Taantumien jäljiltä tuotantokuilun arvioidaan kuitenkin olevan niin suuri, että se sulkeutuu kokonaan vasta vuoden

¹ Keskipitkän aikavälin talousnäkymiä voidaan arvioida potentiaalisen tuotannon avulla, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

2024 jälkeen. Talouskasvu hidastuu keskipitkällä aikavälillä lähemmäksi potentiaalisen tuotannon kasvuvauhtia. Talouskasvu hidastuu, koska potentiaalinen tuotanto kasvaa keskipitkällä aikavälillä historialliseen vauhtiin nähden hitaammin. Taantuma hidastaa potentiaalisen tuotannon kasvua investointien supistumisen ja työttömyyden kasvun takia. Lisäksi työikäisen väestön väheneminen alkaa myös rajoittaa kasvua jo keskipitkällä aikavälillä.

Katsauksen kehikossa "Potentiaalinen tuotanto koronaviruksen jälkeen" tarkastellaan taantumien vaikutuksia potentiaalisen tuotantoon tutkimuskirjallisuuden perusteella.

Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2019	2020**	2021**	2022**	2023**	2024**
BKT markkinahintaan, määrän muutos,%	0,9	-6,0	2,5	1,7	1,4	1,2
Bruttokansantuote, mrd. euroa	240	228	237	245	253	262
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,3	1,1	1,4	1,5	1,6
Työttömyysaste, %	6,7	8,5	9,0	8,8	8,5	8,3
Työllisyysaste, %	72,5	70,8	70,7	71,1	71,5	71,8
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-1,1	-8,2	-5,1	-4,0	-3,5	-3,2
Valtio	-1,2	-7,3	-3,4	-2,8	-2,5	-2,2
Paikallishallinto	-1,2	-0,7	-1,8	-1,4	-1,3	-1,3
Sosiaaliturvarahastot	1,2	-0,2	0,1	0,2	0,3	0,3
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,2	-5,5	-3,5	-3,0	-2,9	-3,0
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	59,4	71,3	73,5	75,5	77,4	78,7
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	44,3	54,8	55,8	56,9	58,0	58,6
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	1,6	-4,7	-2,8	-1,8	-1,0	-0,3

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

UUODEN 2020 TOISEN NELJÄNNEKSEN KASVUARVIO

Yleensä bruttokansantuotetta ennustettaessa käytettävät neljännesvuositilinpäidot valmistuvat pitkällä viipeellä, joten niistä saatavaa tietoa on vaikeaa käyttää tietyn hetken senhetkisen taloudellisen tilanteen arvioon. Nopeasti saatavia aineistoja tarkastelemalla voidaan saada tietoa kuluvaista tilanteesta. Tässä kehikossa tarkastellaan aineistoja ja mallituloksia, joiden perusteella vuoden 2020 toisen neljänneksen BKT-kasvusta saataisiin mahdollisimman ajantasainen ja tarkka kuva.

Covid-19-pandemian leviämisellä on laajamittaisemmat seuraukset kuin valtiovarainministeriön maaliskuun ennusteissa oletettiin. Kansainvälisen talouden ennusteita on nyt edelleen heikennetty, ja on myös selvää, että osittaisia rajoituksia tullaan jatkamaan syksyyn asti sekä Suomessa että monissa muissa maissa. Ennusteissa oletetaan, että uusien tautitapausten määrä jatkaa laskuaan ja covid-19-epidemia hiipuu vähitellen pois. Talous ei voi kuitenkaan täysin toipua ennen kuin rokotetta tai lääkintämahdollisuus tulee saataville.

1. Miten arvioida BKT:ta käyttäen nopeasti saatavia aineistoja

Suomen satamista ja lentokentiltä saadaan nopeasti ajantasaista tietoa. Näillä voidaan arvioida ulkomaankaupan kehityssuuntaa ja täydentää kuvaa taloudellisesta toimeliaisuudesta. Tavaroiden viennin määrästä noin 90 % ja tuonnin määrästä noin 80 % on viime vuosina kulkenut meriliikenteen kautta. Tullin ja Port Net -järjestelmän kautta saadaan päivittäiset satamissa käyneiden laivojen määrät. Kausitasoittamaton satamakäyntien määrä oli huhtikuussa n. 10 % pienempi kuin edellisvuonna samaan aikaan. Toukokuussa ja kesäkuun alussa ei ollut vielä nähtävillä merkittävää käännettä satamaliikenteen vilkastumiseksi. Kansainvälisen lentoliikenteen rahtitonit laskivat Finavian mukaan 50-60 % huhti-toukokuussa edelliseen vuoteen verrattuna.

Taloudellisesta toimeliaisuudesta voidaan saada tietoa myös tieliikenteen määrien perusteella. Väyläviraston keräämät tieliikennemäärät kertovat ihmisten liikkumisen lisäksi tavaroiden liikkumisesta. Huhtikuussa liikennemäärä laski lähes 34 % verrattuna edellisvuoden samaan ajankohtaan. Vuoden alkupuolen¹ liikennemäärä pääteillä verrattuna viime vuoden alkuun laski noin 14 %. Raskaan liikenteen osalta muutokset olivat pienempiä: huhtikuussa -11 % ja alkuvuodesta -6 %. Toukokuun lopussa kokonaisliikennemäärä on laskenut verrattuna viime vuoden vastaavaan ajankohtaan, mutta lasku on selvästi pienempää kuin huhtikuussa.

Elinkeinoelämän keskusliiton huhtikuussa julkaistujen suhdannebarometrikyselyjen perusteella yritysten odotukset ovat hyvin heikkoja. Yritykset arvioivat toisen vuosineljänneksen olevan niiden tuotannossa heikoin. Myös kolmannen

¹ Tammikuun alusta toukokuun loppuun.

vuosineljänneksen indikaattorilukema oli lähes yhtä huono. Huonoimmaksi kehitys arvioitiin palveluissa, joissa indeksin arvo oli vuoden 2020 toiselle neljännekselle -60. Toukokuun aikana kerättyjen luottamusindikaattoritietojen viesti on aavistuksen verran huhtikuuta parempi, teollisuudessa odotukset tosin heikentyivät edelleen.

Vaikka luottamusindikaattoritietojen perusteella toukokuun näkymät vaikuttavat paremmilta kuin huhtikuun, pk-yritysten laskutus näyttää Accountorin keräämien toukokuun alkupuolen tietojen mukaan jopa huhtikuuta synkemmältä. Toukokuun aikana myös teollisuus- ja rakennusalan yritysten laskutus on vähentynyt jyrkemmin. Laskutus on vähentynyt ennen kaikkea pienimmissä pk-yrityksissä. Vastaavasti monella muulla sektorilla suurin lasku on tapahtunut jo huhtikuussa ja toukokuussa lasku on tasaantunut.

Toisaalta pörssikehitysten kautta voidaan saada tietoa taloudessa markkinoilla vallitsevasta epävarmuudesta reaaliaikaisesti. Helsingin pörssin OMX-indeksin volatiliteetti nousi voimakkaasti maaliskuun alussa, mutta on kesäkuun alkua kohti laskenut nopeasti. Osakeindeksit ovat myös nousseet pohjalukemista. Tällä hetkellä OMX Helsinki 25 -osakeindeksin pisteluku on noussut noin 3900:aan, kun se maaliskuun alkupuolella oli jopa alle 3000. Epävarmassa taloustilanteessa esimerkiksi yritykset voivat lykätä investointipäätöksiään tulevaisuuteen, ja tämän hetkinen osakemarkkinoiden volatiliteetti kertoo vielä epävarmasta ympäristöstä.

Helsinki GSE:n tilannehuone on tulorekisteriaineiston perusteella arvioinut palkkojen kehitystä sekä liikevaihtoa toimialoitain. HGSE:n analyysin mukaan tulorekisterin tiedot osoittavat, että vuoden 2020 huhtikuun puoleenväliin asti tulorekisterin perusteella palkkojen maksu on ollut vuoden 2019 kaltaista. Huhtikuun puolenvälin jälkeen tulojen kasvu on jäänyt alkuvuotta hitaammaksi. Voidaan arvioida, että huhtikuussa palkkasumman kasvu hidastui 5 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Toukokuussa palkkasumma supistuu enemmän kuin huhtikuussa.

Yksityisestä kulutuksesta voidaan saada tietoa muun muassa korttimaksutietojen perusteella. Nordean keräämän korttimaksamisdatan perusteella toukokuussa kuluttaminen jatkoi toipumistaan. Korttimaksamisen volyyymi euroissa oli viikolla 22 jo samalla tasolla kuin ennen covid-19-kriisiä ja on noussut huhtikuusta, jolloin volyyymi oli noin 25 % pienempi.

Googlen keräämän ja anonyymisoidun mobiilidatan mukaan suomalaisten liikkumisesta covid-19-epidemian aikana on saatu päiväkohtaista tietoa. Liikkuminen on selvästi lisääntynyt rajoitusten kevenemisen myötä. Liikkuminen ruokakaupoissa ja apteekeissa oli kesäkuun alussa 3 % alle tammi-helmikuun vaihteen nk. normaaliin tasoon verrattuna (16.5.2020 tietojen mukaan liikkuminen oli -10 %). Sen sijaan kauppakeskuksissa ja virkistyspaikoissa liikuttiin edelleen 23 % vähemmän kuin tammi-helmikuun vaihteessa, mutta selvästi enemmän kuin kolme viikkoa aiemmin (n. -35 %). Joukkoliikenneasemilla liikkuminen on edelleen aiempaa selvästi vähäisempää,

32 % (16.5.2020 -50 %) . Tarkastelluissa datoissa näkyy siten selvää liikkumisen lisääntymistä. Tuoreimmat tiedot ulottuvat 6.6.2020 saakka.

Kaiken kaikkiaan edellä esitettyjen nopeasti saatavilla olevien aineistojen perusteella näyttää siltä, että huhtikuun talouskehitys jää yksityisen kulutuksen ja markkinoilla vallitsevan epävarmuuden osalta toisen neljänneksen heikoimmaksi. Toukokuussa on useiden indikaattoreiden perusteella mahdollista jo nähdä pientä elpymistä, vaikka vuosimuutos on edelleen selvästi negatiivinen. Tarkasteltaessa taloutta neljännessä osalla, toisen neljänneksen kasvu jää vuoden heikoimmaksi.

2. Mallitarkasteluja

BKT:n kehitystä on ennustettu viiden muuttujan vektoriautoregressiivisellä mallilla. Muuttujiksi on valittu BKT:n suhdannekuvaaja sekä teollisuuden, rakentamisen, palvelualojen ja kuluttajien luottamusindikaattorit, joista kaikista on olemassa kuukausittaista tietoa. Mallin viiveiksi valittiin informaatiokriteerien perusteella kaksi, jolloin virhetermien autokorrelaatiota ei juurikaan jää malliin. Valittujen muuttujien väliset korrelaatiot ovat melko suuria, kuten seuraavasta taulukosta käy ilmi ja siksi niiden hyödyntäminen mallissa on perusteltua. Esimerkiksi BKT:n suhdannekuvaajan sekä rakentamisen luottamusindikaattorin välinen korrelaatio on ollut 0,74 tarkastellulla ajanjaksolla. Indikaattorien valintaa puoltaa myös se, että ne kattavat lähes koko tuotantosektorin.

Taulukko 1. Korrelaatiotarkastelu (2007-2020m3)¹

	BKTSK	CONSCONF	KULUTCONF	MANUCONF	SERVCONF
BKTSK	1.000000	0.739097	0.234849	0.605937	0.642342
CONSCONF	0.739097	1.000000	0.355505	0.792061	0.757859
KULUTCONF	0.234849	0.355505	1.000000	0.631531	0.639738
MANUCONF	0.605937	0.792061	0.631531	1.000000	0.859096
SERVCONF	0.642342	0.757859	0.639738	0.859096	1.000000

¹ BKTSK= bruttokansantuotteen suhdannekuvaaja, CONSCONF=rakentamisen luottamusindikaattori, KULUTCONF=kuluttajien luottamusindikaattori, MANUCONF=teollisuuden luottamusindikaattori, SERVCONF=palvelualojen luottamusindikaattori.

Estimointiperiodi on vuodesta 2007 maaliskuuhun 2020. Periodille 2007-2017 estimoitua mallia on testattu vuosien 2018 ja 2019 ennustamiseen. Tällöin malli ennusti suhteellisen hyvin ensimmäisen vuoden, jonka jälkeen sen osumatarkkuus heikkeni selvästi.

Mallin muista muuttujista on jo tiedossa toukokuun arvo lukuun ottamatta BKT:n suhdannekuvaajaa. Sen toukokuun arvo on määritelty yhden yhtälön regressiomallilla käyttäen VAR-mallin luottamusindikaattorimuuttujia selittäjinä.

Mallin tulokset ovat samansuuntaisia edellä esitettyjen aineistojen informaation kanssa. Myös mallin mukaan Suomen talouden supistuminen olisi suurinta nyt kuluvalle toisella neljänneksellä verrattuna edelliseen. Malli ei palaudu kasvuun vielä kolmannella

neljänneksellä. Se johtuu mallin historiallisiin relaatioihin perustuvasta rakenteesta. Koronapandemia on kuitenkin ainutlaatuinen häiriö, eikä talouden palautuminen välttämättä noudata aiempia lainalaisuuksia.

BKT:n suhdannekuvaajan malliennuste ja sen 95 prosentin luottamusväli

Vektoriautoregressiivisen faktorimallin avulla on niin ikään pyritty arvioimaan Suomen talouden kuoppaa. Faktorimallissa muuttujina ovat päätoimialojen liikevaihtotiedot helmikuun loppuun 2020 asti sekä kyselyissä annetut arviot liikevaihdon muutoksista maalisi- ja huhtikuussa. Tämän mallin perusteella talouskehitys heikkenesi selvästi edellisistä VAR-mallia nopeammin. Faktorimallissa BKT olisi jo kesäkuussa noin 9 % vuoden takaista matalammalla tasolla (VAR-mallissa vastaava luku -6 %).

Taulukko 2. Malliennusteiden mukaiset BKT:n suhdannekuvaajan (VAR-malli) ja BKT:n (FVAR-malli) muutokset neljänneksestä neljännekseen, %

	VAR-malli ¹	FVAR-malli
Q2	-6,5...-4,6	-7,2

¹ Sarakkeessa esitetyt luvut ovat toukokuulle estimoidun ennusteen luottamusvälin alarajan ja keskiarvon perusteella estimoidut neljännesmuutokset.

Lähteet

Accountor ja August
 Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Luottamusindikaattori, toukokuu 2020
 Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Suhdannebarometri, huhtikuu 2020
 Google: <https://www.google.com/covid19/mobility/>
 HGSE Tilannehuone
 Nordea: Nordean koronamittari
 Tilastokeskus: viralliset tilastot
 Tulli: Port Net -järjestelmä
 Väylävirasto: tieliikenteen kehitys pääteillä

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

Maailmantalous on syvässä taantumassa, mutta hienoisia merkkejä paremmasta on ilmaantunut

Covid-19-pandemia on ajanut maailmantalouden syvään taantumaa. Joidenkin arvioiden mukaan tilanne on pahin sitten 1930-luvun laman. Pandemian leviämisen estämiseen tähtäävät rajoittavat toimet ja tartunnan pelko ovat johtaneet taloudellisen aktiviteetin jyrkkään supistumiseen keväällä. Teollinen tuotanto on kärsinyt arvoketjujen katkoksista, mutta erityisen voimakas on ollut vaikutus palvelusektoriin maailmanlaajuisesti. Työllisyystilanne on heikentynyt nopeasti ja julkisten talouksien velkaantuneisuus kasvaa jyrkästi.

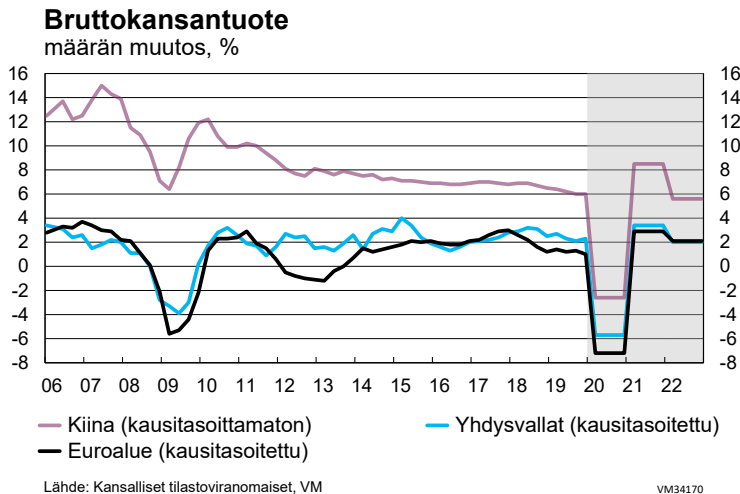
Kuitenkin, keskeisten talouksien ostopäällikköindeksit viittasivat toukokuussa jo hienoiseen näkymien kirkastumiseen. Tämä viittaisi siihen, että maailmantalous elpyisi jo kuluvan vuoden jälkipuoliskolla. Koko vuoden tasolla kokonaistuotannon supistuminen on kuitenkin vertaansa vailla. Maailmantalous supistuu n. viisi prosenttia kuluvana vuonna, ja kasvaa vajaa neljä prosenttia ensi vuonna.

Kiinan taloudessa pahin vaihe ajoittui kuluvan vuoden ensimmäiseen neljänneeseen. Tiukat rajoitustoimet johtivat kuitenkin uusien tartuntojen nopeaan laskuun, minkä ansioista taloutta kyettiin avaamaan varovaisesti jo alkukevällä. Teollinen tuotanto on jo jossain määrin palautunut, mutta kuluttajat ovat yhä varovaisia. Kiinan talous supistuu koko vuoden tasolla 2,6 % tänä vuonna. Ensi vuonna talous kasvaa rekyylinomaisesti 8½ %.

Euroalue on kärsinyt suurista talouksista ehkä eniten. Monella palvelualalla aktiviteetti pysähtyi käytännössä kokonaan maaliskuussa. Myös teollinen tuotanto

on supistunut väli tuotteiden ja komponenttien saatavuuden häiriöistä sekä kysynnän supistumisesta johtuen. Etenkin Italian tilanne on ollut vakava. Covid-19-pandemia on kuitenkin talttunut tiukkojen rajoitustoimien ja niiden noudattamisen ansiosta. Toukokuussa keskeiset ostopäällikköindeksit viittasivat jo elpymiseen lähi-kuukausina. Koko vuoden tasolla euroalueen talous supistuu 7,2 % tänä vuonna, ja elpyy 2,9 prosentilla ensi vuonna.

Yhdysvaltoihin covid-19-pandemia saapui koko voimallaan Euroopan jälkeen. Tartuntojen määrä on maailman suurin, ja väestöön suhteutettunakin suurimpien joukossa. Aktiviteetti on supistunut jyrkästi ja työttömyys noussut ennennäkemättömän nopeasti. Myös Yhdysvalloissa jotkut ennakoivat indikaattorit kääntyivät nousuun toukokuussa, mikä viittaisi näkymien kohentumiseen. Työmarkkinoiden joustavuuden ansiosta työllisyystilanne kohentunee loppuvuonna. Kokonaistuotanto supistuu 5,7 % tänä vuonna ja elpyy 2,9 prosentin kasvuun ensi vuonna.

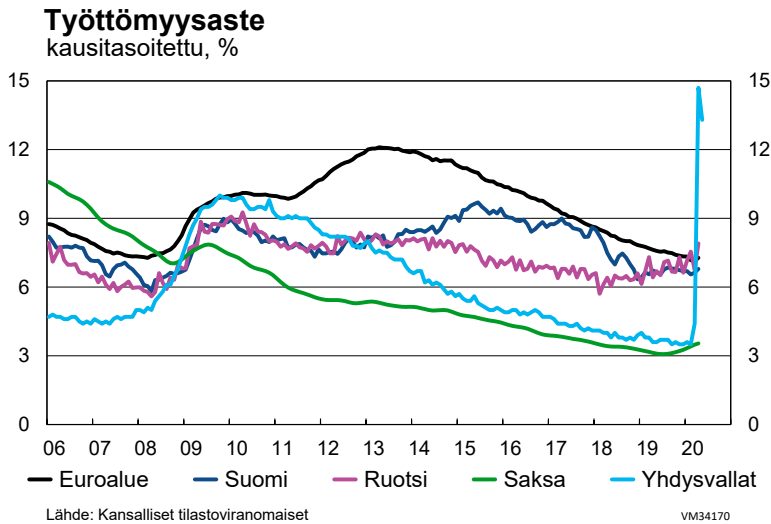

Japanissa covid-19-pandemian vaikutus on ollut suhteellisen vähäinen, mutta talouden yleinen alavire heikentää näkymiä. Potentiaalisen tuotannon kasvu on vaatimatonta väestön ikääntymisen ja tuottavuuden heikon kasvun takia. Kokonaistuotanto supistuu 5 % kuluvana vuonna ja kasvaa alle prosentin vuosivauhtia ennusteperiodilla.

Ison-Britannian talousnäkyviä synkentää Brexit-neuvotteluiden jumiutunut tilanne. Myös covid-19-kriisi on kurittanut taloutta. Kokonaistuotanto supistuu 8½ % tänä vuonna. Kasvu elpyy 1½ prosentin tuntumaan ennusteperiodilla.

Venäjällä talouden avaaminen covid-19-pandemian ollessa akuutissa vaiheessa sekä raakaöljyn alhainen hinta heikentävät talousnäkyviä. Erityisesti kaivannaisten ja tehdasteollisuuden kehitys on ollut heikkoa alkuvuonna. Kuluttajat ovat varovaisia covid-19-epidemian vallitessa. Kokonaistuotanto supistuu 6,3 % tänä vuonna ja kasvaa vaatimattomasti vuosina 2021 ja 2022.

Ruotsin omintakeinen politiikka, missä rajoitustoimet ovat muita maita selvästi lievempiä, ei näyttäisi johtaneen ratkaisevasti parempaan talouskehitykseen. Kokonaistuotanto supistui kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä verrattuna edellisneljännekseen, joskin jonkin verran vähemmän kuin Norjassa tai Tanskassa. Kokonaistuotanto supistuu tänä vuonna 5½ %, ja kasvu elpyy 1,9 prosenttiin ensi vuonna.

Korot nousevat lähivuosina maltillisesti

Johtuen epätavallisista oloista ja keskeisten keskuspankkien mittavista tukitoimista, korkojen odotetaan nousevan hyvin maltillisesti lähivuosina. Inflaation kiihtymisen näkymää ei juuri ole. Riskinä on tiettyjen valtionlainojen riskipremioiden nousu, jos luottamus ao. maiden talouskehitykseen rapautuu.

Raaka-aineet ovat halventuneet ylitarjonnan ja kysynnän laimeuden takia, jatkossa maltillista nousua

Raakaöljyn hintakehitys kuluvaan vuoteen on ollut erittäin vaihtelevaa. Öljyn hinta romahti maaliskuussa etenkin Kiinan kysynnän heikennyttyä sekä globaalista ylitarjonnasta johtuen. Sitten hinta on jonkin verran palautunut. Raakaöljyn hintafutuuri ennakoivat maltillisesti nousevaa hintaa tänä vuonna ja lähivuosina.

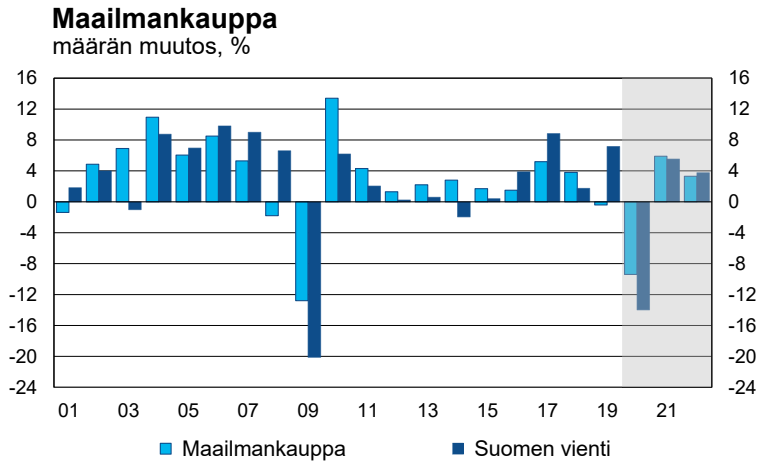
Raaka-aineiden hinnat

Teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet kriisin aikana, mutta elpyneet toukokuussa talousnäkömien kohennuttua. Hinnat nousevat maltillisesti ennusteperiodilla talouskasvun kiihdyttyä.

Maailmankauppa supistuu voimakkaasti covid-19-pandemian seurauksena, mutta elpyy vuoden jälkipuoliskolta lähtien

Maailmankauppa supistuu voimakkaasti covid-19-pandemian ja sen hillitsemiseksi tehtyjen toimenpiteiden seurauksena. Erityisen voimakasta supistuminen on euroalueella, johtuen talouksien avoimuudesta ja riippuvuudesta globaaleista arvoketjuista. Yhdysvalloissa ja nousevissa talouksissa väheneminen on maltillisempaa. Kauppa kuitenkin elpyy kesän jälkeen aktiviteetin kohentuessa. Koko vuoden tasolla maailman tavarakauppa supistuu 9½ % tänä vuonna, mutta kasvaa jo ensi vuonna vajaa 6 %.

Riskit painottuvat vahvasti alasuuntaan

Maailmantalouden ja –kaupan riskit painottuvat aiempaa enemmän alasuuntaan. Keskeinen riski on covid-19-pandemian toinen aalto ja sitä mahdollisesti seuraava rajoittavien toimien palauttaminen. Neuvotteluiden kariutuminen Ison-Britannian ja EU:n välillä johtaisi eräänlaiseen kovaan Brexitiin. Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen jännite kiristää globaalia geopoliittista tilannetta.

Merkittävin yläsuuntainen riski olisi covid-19-pandemian odotettua nopeampi talttuminen.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,8	3,6	2,9	-5,1	3,8	2,8
Euroalue	2,7	1,9	1,2	-7,2	2,9	2,1
EU	2,5	1,9	1,3	-6,9	2,6	1,9
Saksa	2,8	1,5	0,6	-6,8	3,1	2,2
Ranska	2,4	1,8	1,3	-7,5	2,8	1,9
Ruotsi	2,7	2,4	1,3	-5,5	1,9	2,0
Iso-Britannia	1,9	1,3	1,3	-8,5	1,3	1,4
Yhdysvallat	2,4	2,9	2,3	-5,7	3,4	2,0
Japani	3,2	0,3	0,7	-5,0	0,9	0,8
Kiina	6,9	6,7	6,1	-2,6	8,5	5,6
Intia ¹	6,6	6,8	5,3	-1,5	5,5	6,1
Venäjä	1,8	2,5	1,3	-6,3	1,3	1,3

1 Tilivuosi

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, Maailmanpankki, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
Maailmankaupan kasvu, %	5,3	3,8	-0,4	-9,4	5,9	3,3
USD/EUR	1,13	1,18	1,12	1,09	1,09	1,09
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	114,5	118,5	122,1	112,2	118,5	124,5
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	54,8	71,6	64,1	38,1	38,6	41,9
3 kk euribor, %	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3	-0,2	-0,1
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,5	0,7	0,1	-0,1	-0,1	0,0
Viennin markkinaosuus (2010=100) ¹	95,0	93,0	100,0	95,0	95,0	95,0
Tuontihinnat, %	3,8	3,4	0,3	-1,8	1,0	1,7

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

1.2 Ulkomaankauppa

Maailmankauppa supistui jyrkästi vuoden 2020 alkupuolella. Teollisuuden väli tuotteiden ja komponenttien saatavuus, liikenneyhteydet ja kysynnän supistuminen laskevat tuotantoa ja ulkomaankauppaa sekä Suomessa että muualla maailmassa. Tiukat rajoitustoimet ja epävarmuus ovat vähentäneet sekä ihmisten liikkumista että yritysten näkymiä, ja covid-19-pandemian vaikutukset näkyvät myös palveluvien- nin sekä -tuonnin laskuna.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Suomen vientikysyntä heikkenee 12,1 % v. 2020. Euroopan osuus Suomen viennistä on suuri ja myös muissa Suomen tärkeimmissä vientimaissa talouden aktiviteetti on heikentynyt olennaisesti alkuvuonna, joten Suomen vientikysyntä supistuu enemmän kuin maailmankauppa.

Vuonna 2020 vienti supistuu 14 % ja kasvaa 5,5 % v.2021. Sekä tavaroiden että palveluiden viennin määrä laski vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä ja lasku on jatkunut toisella neljänneksellä. Kesään mennessä useat maat ovat kuitenkin aloitaneet toimenpiteitä rajoitusten asteittaiseksi poistamiseksi ja talouden aktiviteetti on alkanut näyttää merkkejä kohentumisesta. Vienti lähteekin kasvuun vuoden 2020 loppupuoliskolla. Maailmanlaajuinen epävarmuus tartuntojen toisesta aallosta hidastaa kuitenkin viennin elpymistä ja viennin volyyymi ei saavuta covid-19-pandemiaa edeltävää tasoa tarkastelujakson lopulla.

Suurin osa tavaraviennistä menee teollisuuden tuotantotarpeisiin ulkomailla ja investointitavaroita ja kuljetusvälineitä viennin arvosta on ollut viime vuosina noin kolmannes. Siten tärkeimpien kauppakumppanien teollisuuden elpyminen on tärkeää Suomen viennille. Investointitarvikkeiden kysyntä tyypillisesti elpyy taantumassa hitaammin kuin kulutustuotteiden. Palveluiden vienti puolestaan supistuu vähemmän kuin tavaroiden, vaikka matkailuvienti on käytännössä pysähtynyt alkuvuonna 2020 ja elpyminen on hidasta. Palveluiden viennin suurimmat erät ovat ICT- ja liike-elämän palvelut, joiden näkymiin kriisi vaikuttaa vähemmän kuin aloilla, jotka kärsivät suoraan liikkumisen rajoitteista.

Tuonnin määrä supistuu 8,6 % v. 2020. Tavaroiden tuonti kääntyi laskusuuntaiseksi jo vuoden 2019 puolella ja vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä myös

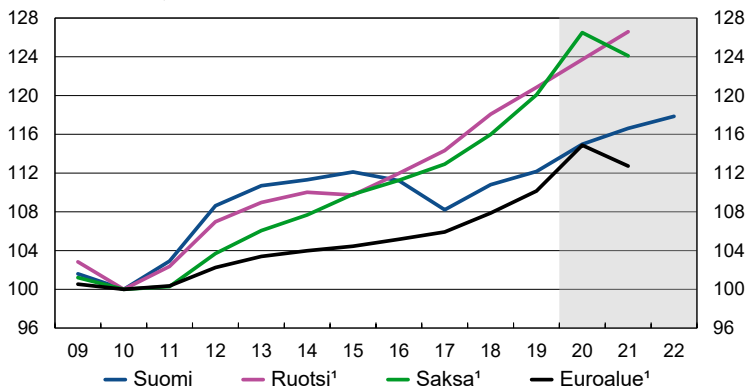
palveluiden tuonti supistui. Vientiyritysten supistunut tuotanto vähentää myös kysyntää muualta maailmasta tuoduille komponenteille. Kotimaisen kulutuksen lasku ja liikkumisen rajoitteet heijastuvat negatiivisesti tuontiin, mutta kulutuksen elpyminen vuoden loppupuoliskolla tukee tuonnin kääntymistä kasvuun. Vuonna 2021 tuonti kasvaa 3,4% ja suotuisa kehitys jatkuu tarkastelujakson loppuun.

Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	8,8	1,7	7,2	-14,0	5,5	3,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	4,1	5,5	2,2	-8,6	3,4	2,6
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	3,3	4,2	-0,7	-2,0	1,3	1,7
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	3,8	3,4	0,3	-1,8	1,0	1,7

Yksikkötyökustannukset

2010=100, nimelliset

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

VM34170

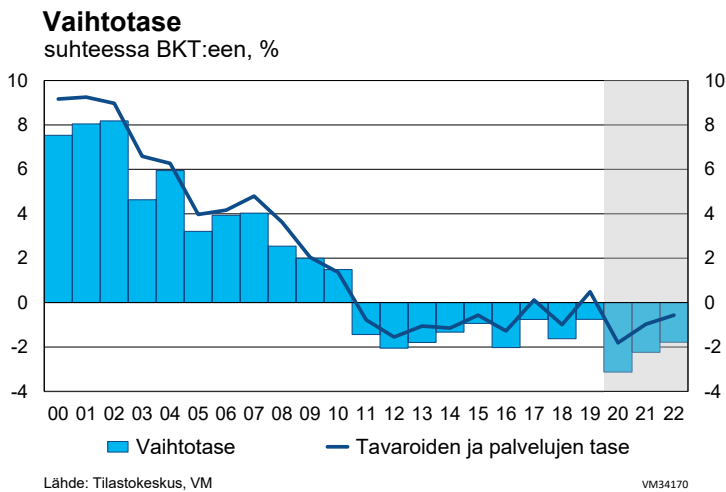
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Viime vuonna tuontihintoja nosti palvelutuonnin hintojen maltillinen nousu. Myös vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä tuontihinnat nousivat hieman, joten raaka-aineiden ja öljyn hintojen lasku alkuvuonna ei näkynyt hinnassa vielä ensimmäisellä neljänneksellä. Vaikka raaka-aineiden ja öljyn hintakehityksessä on näkynyt

merkkejä elpymisestä toukokuussa, supistuvat tuontihinnat v. 2020 vuositasolla edellisestä vuodesta.

Vaihtosuhte heikkeni vuoden ensimmäisellä neljänneksellä selkeästi, sillä vientitaroiden ja palveluiden hinnat laskivat. Tämä noudatteli jo edellisvuonna alkanutta laskusuuntaista vientihintakehitystä. Vuonna 2021 sekä vienti- että tuontihinnat nousevat jälleen ja positiivinen kehitys jatkuu tarkastelujakson loppua kohti. Vaihtosuhte ei heikkene merkittävästi ennustejakson loppupuolella.

Ennustejaksolla tuonnin ja viennin arvo laskee sekä volyymin supistumisen, että hintojen laskun seurauksena. Viennin arvo heikkenee v. 2020 tuontia nopeammin, mikä kasvattaa tavaroiden ja palveluiden taseen alijäämää. Vaihtotaseen alijäämä kasvaa v.2020 ja vaihtotase pysyy alijäämäisenä tarkastelujakson loppuun.

Taulukko 7. Vaihtotase

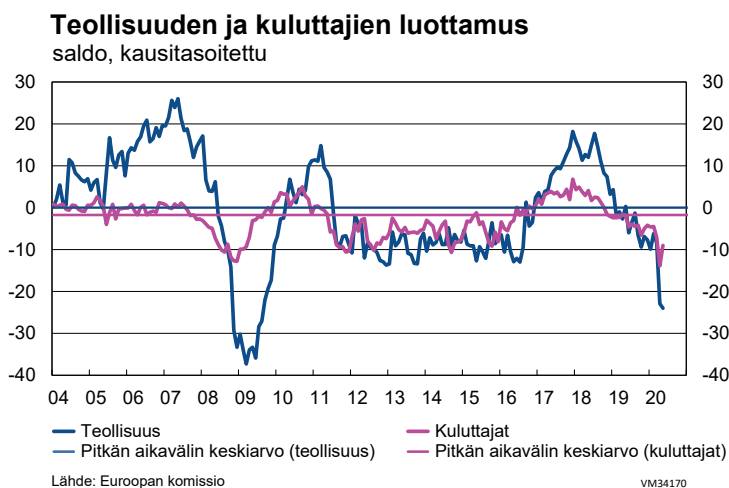
	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	0,3	-2,3	1,2	-4,1	-2,3	-1,4
Tuotannon tekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-2,0	-1,5	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
Vaihtotase	-1,7	-3,8	-1,8	-7,1	-5,3	-4,4
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-0,8	-1,6	-0,8	-3,1	-2,2	-1,8

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Yksityinen kulutus toipuu nopeasti

Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä yksityinen kulutus väheni 0,6 % edellisestä neljänneksestä, mutta oli samalla tasolla kuin vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä. Covid-19-epidemia ei merkittävästi vaikuttanut ensimmäisen neljänneksen kulutukseen. Sen sijaan leuto talvi vähensi selvästi talvivaatteiden ja –jalkineiden kulutusta, jonka seurauksena puolikestävien tavaroiden kulutus jäi yli kuusi prosenttia pienemmäksi kuin vuotta aiemmin.

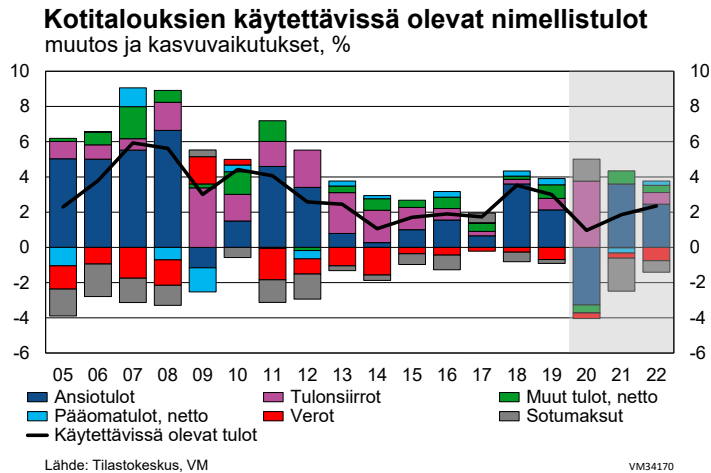

Covid-19-epidemia alkoi toden teolla vaikuttaa kulutukseen huhtikuussa 2020, jolloin koko kaupan liikevaihto väheni lähes 6 % vuoden takaiseen verrattuna. Henkilöautojen ensirekisteröinnit jäivät huhtikuussa lähes 40 % ja toukokuussa yli 50 % pienemmäksi kuin vuotta aiemmin. Toisaalta pankkien keräämä maksukorttidata antaa viitteitä kulutuksen elpymisestä toukokuussa. Erityisesti verkkokauppa sekä päivittäistavarakauppa ovat pärjänneet hyvin poikkeusoloissa ja jopa kasvattaneet myyntiään vuoden alkuun verrattuna.

Palveluiden kulutus on kärsinyt eniten epidemian takia käynnistetyistä poikkeustoimenpiteistä. Nordean korttidatan perusteella kulutus on laskenut toisella vuosineljänneksellä erityisesti majoitus- ja ravintolapalveluissa, julkisessa liikenteessä sekä kulttuuripalveluissa.

Ravintoloiden avauduttua kesäkuun alussa palveluiden kulutuksen ennakoidaan kääntyvään kasvuun jo kolmannella vuosineljänneksellä. Kulutuksen palautuminen on kuitenkin hidasta etenkin matkustamiseen liittyvissä palveluissa, mistä johtuen palveluiden kulutuksen ennakoidaan vähenevän 4,7 % v. 2020.

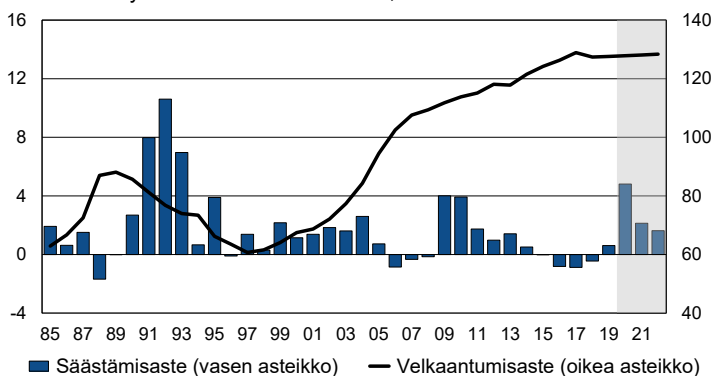
Kuluttajien luottamuksen laskiessa kestokulutustavaroiden hankintaa monesti lykätään. Lomautusten ja muun taloudellisen epävarmuuden kasvaessa kestokulutustavaroiden kulutuksen ennakoidaan vähenevän 10 % kuluvana vuonna. Kestokulutus palautuu normaalitasolleen vasta vuoden 2021 alkupuoliskolla.

Puolikestävien tavaroiden kulutuksen arvioidaan kuluvana vuonna vähenevän 5 % heikon alkuvuoden ja lomautusten aiheuttaman ostovoiman laskun seurauksena. Vaatteiden ja jalkineiden kulutuksen arvioidaan kuitenkin palautuvan normaalitasolle vuoden loppupuoliskolla.

Lyhytikäisten tavaroiden, kuten elintarvikkeiden, kulutukseen covid-19-epidemiolla ei oleteta olevan negatiivista vaikutusta, vaikka polttoaineiden kulutus jääkin toisella neljänneksellä hieman normaalia matalammaksi. Lyhytikäisten tavaroiden kulutus kasvaa tänä vuonna reilun prosentin päivittäistavarakaupan hyötyessä ravintoloiden ja kahviloiden sulkemisesta toisella neljänneksellä.

Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan vähenee 3,5 % v. 2020. Vuonna 2009 finanssikiriisin iskiessä Suomen talouteen yksityinen kulutus väheni 2,9 %. Vuonna 2021 yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan 3,5 % kulutuksen palautuessa normaalitasolleen. Vuonna 2022 kulutuksen kasvu hidastuu 1,4 prosenttiin.

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen
 osuus käytettävissä olevista tuloista, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 8. Kulutus

	2019	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	1,0	1,8	1,0	-3,5	3,5	1,4
kotitaloudet	95,2	1,1	1,9	0,9	-3,5	3,6	1,5
kestokulutustavarat	7,6	4,0	5,1	1,7	-10,2	8,8	3,4
puolikestävät kulutustavarat	7,5	2,1	2,3	2,5	-4,8	3,4	2,0
lyhytikäiset tavarat	27,2	-0,2	0,2	0,4	1,3	0,3	0,7
palvelut	52,9	1,8	2,4	1,0	-4,7	4,6	1,5
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,3	-1,2	-2,3	2,5	-3,5	2,0	1,0
Julkinen kulutus		-0,2	2,1	0,9	5,9	-1,6	-0,1
Kulutus yhteensä		0,6	1,9	0,9	-0,7	1,8	0,9
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		-0,3	1,8	1,0	4,5	-0,1	0,1
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		0,7	1,8	1,0	-1,7	2,6	1,1
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		1,7	3,5	3,0	1,0	1,9	2,4
Yksityisen kulutuksen hinta		0,7	1,2	1,1	0,3	1,1	1,4
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitylo		1,0	2,3	1,9	0,7	0,8	0,9
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		76,0	75,8	75,7	79,9	79,3	78,7
Kotitalouksien säästämisaste		-0,9	-0,4	0,6	4,8	2,1	1,6
Kotitalouksien velkaantumisaste ¹		128,9	127,4	127,6	127,9	128,1	128,4

¹ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Julkisesta kulutuksesta noin kaksi kolmasosaa koostuu paikallishallinnon kulutuksesta, neljännes valtion ja loput sosiaaliturvarahastojen kulutuksesta. Julkisten kulutusmenojen kasvu jatkui v. 2019 pitkän aikavälin keskiarvon tasolla. Julkisen kulutuksen hinnan nousua kiihdyttivät julkisen sektorin palkankorotukset sekä lomarahaleikkauksen päättyminen, jonka vaikutus kohdistui suoriteperusteisesti suurimmaksi osaksi jo viime vuodelle.

Julkisten kulutusmenojen kasvu kiihtyy huomattavasti kuluvana vuonna. Väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu ja pääministeri Marinin hallituksen etupainotteisesti toteutettavaksi suunnitellut menolisäykset vauhdittavat julkisten kulutusmenojen kasvua. Lisäksi vuoden 2020 kulutuksen kasvua kiihdyttävät covid-19-epidemian aiheuttamat julkiset panostukset, maksu- ja myyntituloihin iskevät rajoitustoimet sekä hallituksen elvytystoimet.

Julkisten kulutusmenojen arvon kasvu jatkuu koko ennusteperiodilla, mutta kuluvaa vuotta huomattavasti maltillisempana. Covid-19-epidemian hiipuminen ja elvytystoimien päättyminen laskevat julkisten kulutusmenojen volyymia v. 2021. Kulutuksen hintaa kasvattaa kuitenkin julkisen sektorin sovitut palkankorotukset, jotka painottuvat ensi vuodelle.

TALOUDENPITÄJIEN LUOTTAMUS RAJOITUSTEN PURKAMISEN JÄLKEEN

VM:n kesäkuun ennusteessa oletetaan, että covid-19-viruksen aiheuttamat tartunnat hiipuvat vähitellen pois tämän vuoden syksyyn mennessä. Covid-19-epidemian toisen tai peräti useampien uusien aaltojen mahdollisuutta ei voida kuitenkaan sulkea pois. Tämän seurauksena taloudenpitäjät joutuvat tekemään päätöksiään kohonneen epävarmuuden vallitessa.

Covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi tehdyt rajoitustoimenpiteet ovat sulkeneet osia taloudesta ja niiden kautta tulee suoria vaikutuksia talouteen. Lisäksi taloudenpitäjien luottamus on heikentynyt. Kuluttajien luottamus laski huomattavasti maaliskuussa ja huhtikuussa. Toukokuussa luottamusindikaattori elpyi hieman huhtikuun pohjalukemasta, mutta luku on sekä edellisvuoden vertailulukua ja pitkän aikavälin keskiarvoa alemmalla tasolla.

Epävarmuus tulevasta talouskehityksestä alentaa yritysten investointihalukkuutta, mikä näkyy tuottovaatimuksen nousuna. Tuotto-odotusta voidaan mitata riskipreemiolla, minkä voidaan olettaa kohoavan talouskriiseissä. Riskipreemion nousulla on pidempiaikaisia vaikutuksia talouden kehitykseen. Huoli likviditeetin vähentymisestä nostaa myös riskipreemiota, mutta sitä keskuspankit ovat yrittäneet hillitä lisäämällä pääomia markkinoille.

VM:n kansantalousosaston makromallilla (KOOMA) on tarkasteltu luottamuksen laskun ja epävarmuuden lisääntymisen vaikutuksia talouskasvun elpymiselle rajoitusten purkamisen jälkeen. Laskelmassa tarkastellaan kotimaisten epävarmuus- ja luottamustekijöiden vaikutusta makrotalouteen ja siten laskelma selittää vain osan covid-19-epidemian aikaisesta talouden supistumisesta Suomessa. Loput tässä katsauksessa esitetyistä makrotaloudellisista vaikutuksista on seurausta maailmantalouden supistumisesta ja suorista rajoitustoimenpiteistä. Tarkasteluajanjakso ulottuu vuodesta 2020 vuoteen 2021. Tulokset on raportoitu prosenttiyksiköinä perusurasta.

Kotitalouksien näkemystä talouden tilasta selvitetään kyselytutkimuksilla. Näillä niin kutsutuilla luottamusindikaattoreilla tutkitaan, miten talouden toimijat arvioivat nykyistä tilannetta ja minkälaisia odotuksia niillä on tulevasta. Mikäli eteenpäin katsovien kotitalouksien tulevaisuudenusko horjuu, vaikuttaa se kielteisesti nyt tehtäviin kulutuspäätöksiin. Mallissa ei ole sellaista muuttujaa, joka suoraan kuvaisi taloudenpitäjän luottamusta. Sen muutosta voidaan kuitenkin kuvata kuluttajan preferenssisokilla. Kuluttajan preferenssisokki muuttaa kuluttajan kokemaa hyötyä kulutuksesta suhteessa vapaa-aikaan.

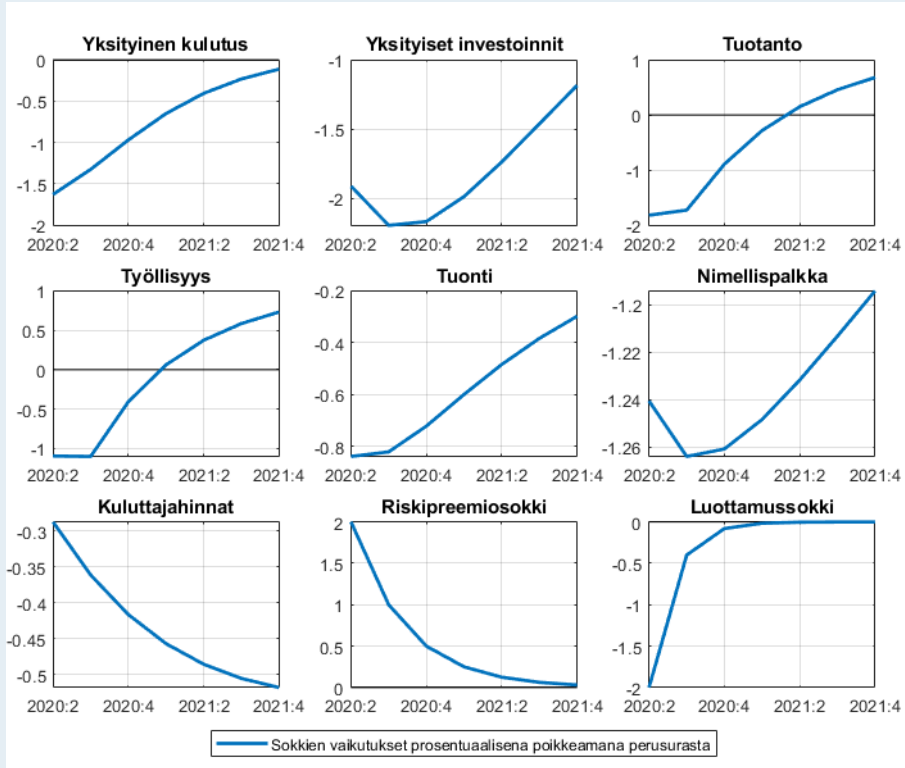
Laskelmassa kuluttajien luottamus heikkenee vuoden 2020 toisella neljänneksellä. Tämä toteutetaan kahden prosenttiyksikön suuruisella sokilla, jonka koko ja persistenssi on estimoitu SVAR-mallilla. (Kts. Snellman (2020) ja menetelmistä Snellman (2019) sekä Dees ja Guntner (2014)). Sokki heikkenee siten, että sen vaikutus on poistunut vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä.

Suurempi epävarmuus mallinnetaan riskipreemion nousulla. Laskelmassa riskipreemion oletetaan nousevan 2 prosenttiyksikköä ja heikkenevän siten, että sen vaikutus on hiipunut vuoden 2021 lopussa. Euroopan komission kevään ennusteen (EU komissio, 2020) mukaan 2 – 4 prosenttiyksikön suuruinen nousu riskipreemioissa havaittiin finanssikriisin yhteydessä ja persistenssi noudattaa kirjallisuuden havaintoja. Teknisesti riskipreemion nousu alentaa ulkomaisten velkakirjojen määrää ja lisää kotimaisten velkakirjojen kysyntää ja nostaa kotimaista korkoa. Korkojen nousu alentaa investointeja yli 2 % ja kotimaista kysyntää yli 1,5 %.

Kulutuksen ja investointien alenemisen seurauksena myös tuotanto laskee hieman alle 2 % vuoden 2020 toisella neljänneksellä. Sekä BKT että tuonti alenevat. BKT:n kasvun hidastuminen näkyy myös työllisyyden alentumisena ja palkkojen nousuvauhdin hidastumisena. Nämä yhdessä vähentävät kotitalouksien ostovoimaa ja alentavat kulutusta vielä ensimmäisen vuosineljänneksen jälkeen. Kysynnän alhaisuus ja palkat näkyvät myös hintatason laskuna. Investointien laskuun sokeilla on hyvin pitkäkestoinen vaikutus.

Tuotanto ja sitä mukaa myös positiivinen työllisyyskehitys kuitenkin käynnistyvät kulutuksen kasvua nopeammin, koska ilman maailmantalouden sokkeja vienti korvaa kotimaisen kysynnän puutetta. Kotimaisella epävarmuudella pystytään selittämään vain osa VM:n kesän ennusteen mukaisesta talouden supistumisesta. Sekä maailmankaupan lasku että suorat rajoitustoimet heikentävät lisäksi makrotaloutta. Siten maailmantalouden elpymisellä on keskeinen rooli Suomen taloudelle covid-19-epidemian jälkeisessä toipumisessa.

Kuva 1: Taloudenpitäjien luottamuksen heikkeneminen ja kasvanut epävarmuus

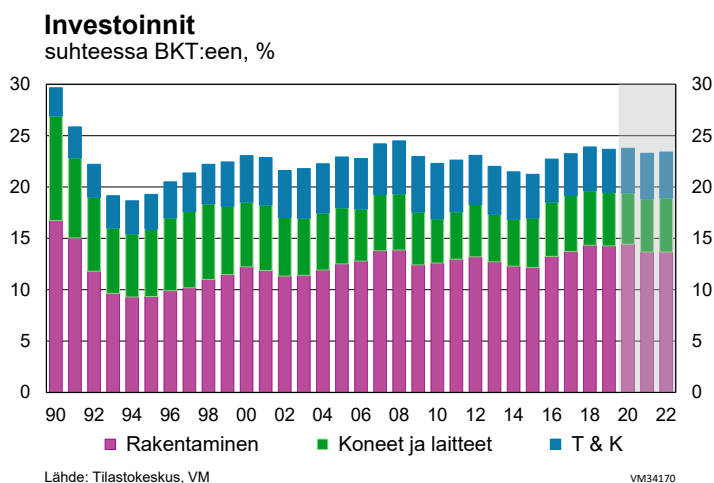
LÄHTEET:

- Snellman, 2020, "Confidence shock", Valtiovarainministeriön muistio.
 Snellman, 2019, "Evaluation of DSGE model KOOMA with a sign restricted Structural VAR model", Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:62.
 Déés ja Güntner, 2014. "The international dimension of confidence shocks," Working Paper Series 1669, European Central Bank.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

Investointiympäristössä vallitsee edelleen epävarmuus

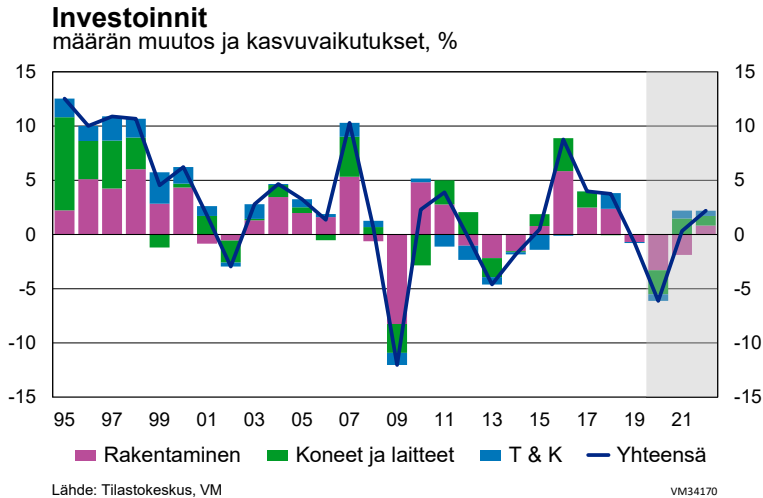
Suomen investointiympäristön epävarmat näkymät voivat siirtää investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Maailmantalouden tämän hetkinen tila ja Suomen vientimarkkinoiden heikko kehitys heikentävät yritysten investointihalukkuutta tänä vuonna. Lisäksi on edelleen olemassa riski, että investointihyödykkeiden saatavuus voi häiriintyä tuotantoketjujen häiriöiden takia covid-19-pandemian seurauksena. Vuoden alkupuolella rakentamisessa on kuitenkin näkynyt hieman positiivisempaa kehitystä aiemmin ennakoituun verrattuna.

Tämän hetkisten tietojen mukaan vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä yksityiset investoinnit laskivat 2,5 % verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Laskua oli kaikissa erissä paitsi maa- ja vesirakentamisessa. Ennusteessa yksityiset investoinnit pienenevät v. 2020 yli yhdeksän prosenttia. Kasvu on heikointa vuoden toisella neljänneksellä, mutta jatkuu heikkona myös loppuvuonna. Yksityisten investointien kasvu jää lähivuosina kokonaisuudessaan vaisuksi. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla -2 %, joten niiden suhde BKT:hen jää ennustejakson lopussa noin 19 prosenttiin.

Uusien asuntojen rakentaminen vähenee vuosina 2020 ja 2021. Asuntoja alettiin rakentaa selvästi keskimääräistä enemmän v. 2019, mutta asuntoaloituksia oli huomattavasti vähemmän kuin kahtena edellisenä vuonna. Asuntoaloitusten määrä oli koko maassa yhteensä yli 39 000 kappaletta. Asuinrakennusinvestoinnit vähenevät tänä

vuonna 4,6 %, vaikka alkuvuonna kehitys oli ennakoitua parempaa ja aloituksissa oli kasvua. Rakentamisen aloitusten ennakoidaan lykkääntyvän, ja asuntoaloitusten arvioidaan supistuvan useammalla tuhannella vuoteen 2021 asti, mikä heikentää vuoden 2021 asuinrakennusinvestointeja. Tämän jälkeen asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa, vajaaseen 32 000 asuntoaloitukseen vuodessa.

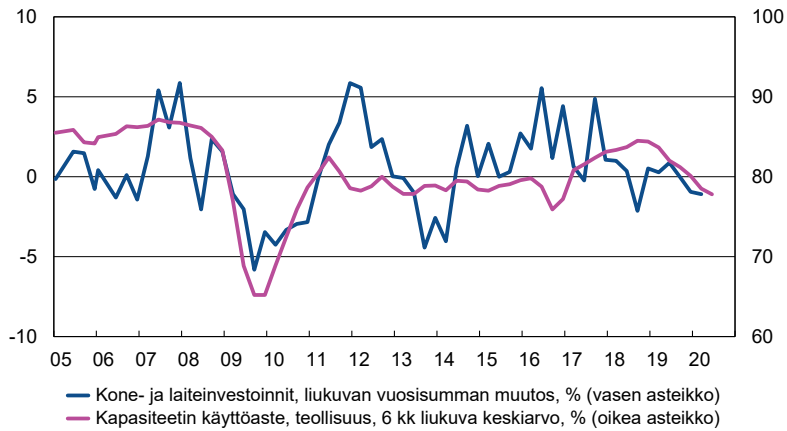

Muut talonrakennusinvestoinnit vähenevät myös vuosina 2020 ja 2021. Vuoden 2019 lopulla toimitilarakentamisessa oli kuitenkin vilkas aloitustahti, sillä erityisesti julkisia palvelurakennuksia alettiin rakentaa paljon. Teollisuusrakennusinvestoinneissa epävarma investointiympäristö siirtää hankkeita eteenpäin. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvavat ennustejakson kuluessa infrastruktuuri-investointien ansiosta.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit vähenevät paljon v. 2020 epävarmuuden vallitessa ja kasvavat taas v. 2021. Ennustejakson loppua kohti vahvempi kysyntä sekä kansainvälisesti että kotimaassa tukee kone- ja laiteinvestointeja. Lisäksi yhden teollisuuden suurhankkeen nopeampi eteneminen näyttää todennäköiseltä. Tutkimus- ja kehitysmenot supistuvat ennustejakson alussa, mutta kasvavat sen jälkeen koko ennustejakson. Valtion t&k-rahoitus kasvaa vuosina 2020 ja 2021.

Suomessa on suunnitteilla useampia suurhankkeita erityisesti metsäteollisuudessa. Hankkeiden aikatauluja on siirretty osin eteenpäin. Ennusteessa oletetaan, että yhden hankkeen eteneminen näkyy investoinneissa jo v. 2021. Yleisesti lupaprosessien pitkä kesto Suomessa kuitenkin hidastaa suuria investointihankkeita.

Investoinnit ja kapasiteetin käyttöaste

Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinoelämän keskusliitto

VM34170

Vaikka investointiympäristö on epävarma, investointeja ennustejaksolla suurhankkeiden lisäksi tukevat muun muassa erinäiset eurooppalaiset aloitteet investointien vauhdittamiseksi sekä ennustejakson alkupuolella julkiset investoinnit. Euroopan keskuspankin, EU-komission ja Euroopan investointipankin tekemien toimien ennakoidaan vauhdittavan investointeja koko Euroopassa.

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2019	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	51,0	5,8	4,8	-1,4	-6,8	-4,1	1,8
asuinrakennukset	30,0	5,3	4,2	-2,8	-4,6	-5,5	2,0
muut talorakennukset	20,9	6,6	5,7	0,5	-10,0	-2,0	1,5
Maa- ja vesirakennukset	9,2	-3,1	-0,0	0,5	1,9	2,0	-0,5
Koneet ja laitteet	22,1	6,4	-0,3	0,2	-10,0	7,0	4
T&K-investoinnit ¹	17,7	0,1	8,3	-0,5	-3,5	4,0	2,5
Yhteensä	100,0	4,0	3,7	-0,8	-6,1	0,3	2,2
yksityiset	82,3	4,8	3,5	-1,0	-9,2	0,3	3,4
julkiset	17,7	0,2	5,0	0,3	8,0	0,3	-2,7
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		23,2	23,9	23,7	23,8	23,3	23,4
yksityiset		19,2	19,7	19,5	18,9	18,5	18,9
julkiset		4,1	4,2	4,2	4,8	4,7	4,6

¹ sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Kokonaisinvestoinneista hieman alle 20 % on julkisia investointeja, joista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtionhallinnon investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehittämisinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %.

Julkisten investointien määrä kasvaa tänä vuonna tuntuvasti viime vuodesta, johon tuen pääministeri Marinin hallituksen käynnistämistä elvytystoimista ja muista investointilisäyksistä. Etenkin valtion investointeja kasvattavat mittavat panostukset väylähankkeisiin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Myös paikallishallinnon investoinnit kasvavat v. 2020, tosin huomattavasti valtion investointeja maltillisemmin. Kasvua aiheuttavat sote-rakentaminen sekä kuntainfraan tehtävät panostukset. Julkisten investointien taso jää korkealle myös ensi vuonna, minkä jälkeen niiden määrä taittuu laskuun.

Julkiset investoinnit ovat korkealla tasolla suhteessa BKT:hen. Vielä vuosituhannen alussa julkisten investointien suhde BKT:hen oli n. 3,5 %. Finanssikriisin alussa investoinnit nousivat n. 4 prosenttiin ja tänä vuonna niiden arvioidaan olevan n. 5 prosenttia suhteessa BKT:hen.

1.4 Kotimainen tuotanto

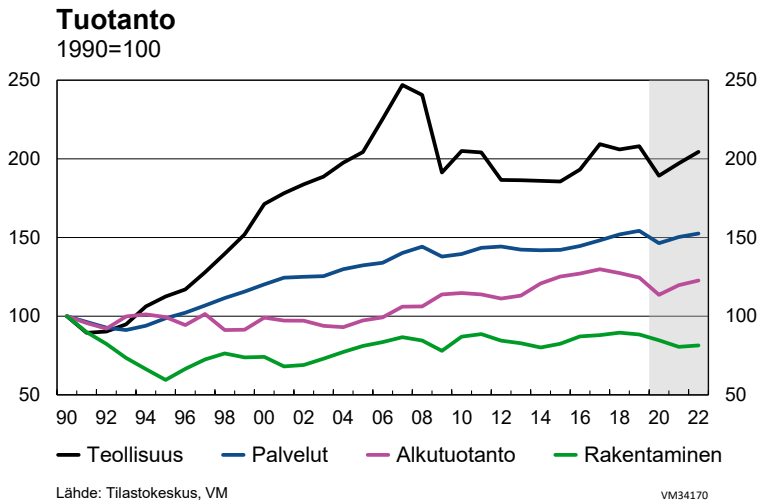
1.4.1 BKT

Suomen talous supistuu voimakkaasti tänä vuonna, toipumisen pitkä tie edessä

Vuoden 2020 ensimmäisellä neljänneksellä tuotanto väheni 0,9 % edellisestä neljänneksestä ja 1,1 % vuodentakaisesta. Tuotanto laski eniten metsäteollisuudessa sekä eräissä palveluissa, joissa covid-19-epidemiaan liittyvät rajoitustoimet estivät toiminnan kokonaan. Myös alkutuotanto supistui, kun taas rakentamisen tuotanto jäi lähelle edellisen neljänneksen tasoa.

Tuotannon ennustetaan laskevan voimakkaimmin toisella neljänneksellä sekä kotimaassa voimassa olleiden rajoitustoimien että vientikysynnän hyvin voimakkaan supistumisen takia. Kuluvan vuoden toisen neljänneksen kasvuarvioita on haaru-koitu sivulla 22 olevassa kehikossa. Mallitarkastelut sekä kerätyt lyhyen aikavälin aineistot tukevat oletusta, että toinen neljännes olisi vuoden heikoin.

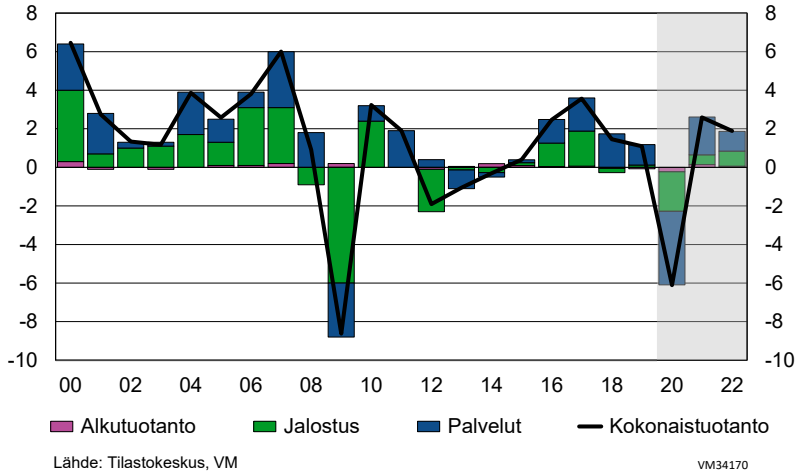
Kolmannella neljänneksellä talouden arvioidaan kääntyvän kasvuun ja jatkavan kasvussa siitä lähtien ennusteperiodin vuoden 2022 loppuun. Finanssikriisiin verrattuna palvelualojen supistuminen on ennenäkemättömän voimakasta johtuen juuri covid-19-epidemian vaikutuksista. Kokonaisuudessaan v. 2020 BKT:n ennustetaan vähenevän 6 %.

Vuotta 2021 voi luonnehtia toipumisen vuodeksi. Ensi vuonna bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 2,5 %. Talouskasvu on potentiaaliaan selvästi nopeampaa kansainvälisen kaupan ripeytymisen vuoksi. Muut päätoimialat kasvavat, mutta rakentaminen vähenee, kun korkealla tasolla olevat tuotantomäärät sopeutuvat pidemmän aikavälin kysyntään.

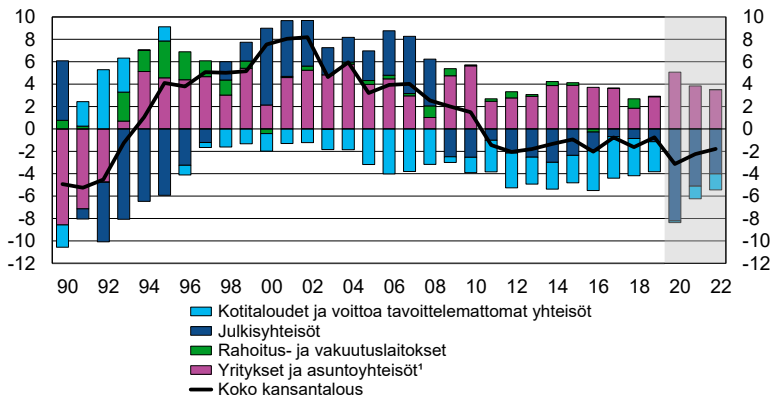
Vuonna 2022 talouskasvu hidastuu 1,7 prosenttiin, kun erityisesti palvelualojen kasvuvauhti hidastuu. Myös kansainvälisen kaupan vetoapu vähenee v. 2022.

Kokonaistuotanto toimialoittain määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Talouden tuottavuus heikkenee tänä vuonna työtuntia kohden laskettuna 1,2 %, koska tuotannon arvo laskee selvästi enemmän kuin työtunnit. Työllisiä kohden laskettuna tuottavuus alenee jopa yli 3½ %. Ensi ja seuraavana vuonna kansantalouden tuottavuus kasvaa noin 1½ prosentin vuosivauhtia. Toimintaylijäämän arvioidaan supistuvan tänä vuonna kaksinumeroisesti, mutta lisääntyvän kohtalaisesti jo ensi vuonna. Suomen hintakilpailukyky heikkenee yksikkötyökustannuksilla mitattuna 2,5 % v. 2020. Heikkeneminen hidastuu kuitenkin vuosina 2021 ja 2022, kun tuottavuus kasvaa uudelleen.

Nettoluotonanto sektoreittain suhteessa BKT:een, %

1.4.2 Jalostus

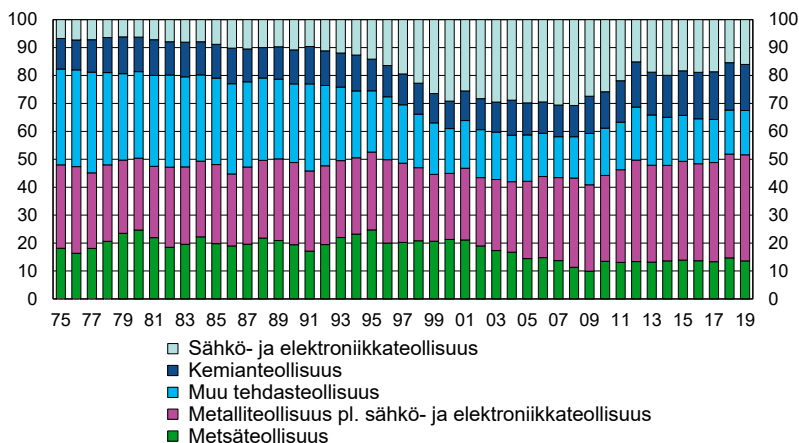
Teollisuustuotanto kärsii kansainvälisen kaupan lamaantumisesta

Teollisuus ei reagoanut covid-19-pandemiaan juurikaan vielä ensimmäisellä neljänneksellä, tuotanto laski vain hieman. Tätä vuotta varjostaa kansainvälisen talouden heikko kehitys, joka viennin vaikeutuessa heikentää tuotantoa merkittävästi myös Suomessa. Jo alkuvuonna maailmankauppa laski 2,8 %, mutta Suomen teollisuustuotanto vain aavistuksen verran.

Teollisuudessa lähes kaikilla toimialoilla on suhdannetiedustelujen mukaan erittäin heikot odotukset tulevasta tuotannon kehityksestä. Teollisuuden uudet tilaukset kääntyivät maaliskuussa yli 9 prosentin laskuun.

Teollisuustuotannon ennustetaan vähenevän v. 2020 yli 9 %. Ensi vuonna teollisuuden arvioidaan kehittyvän keskimääräistä vauhtia selvästi nopeammin, kun maailmankaupan ennustetaan kasvavan ripeästi.

Tehdasteollisuus
toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

Lähde: Tilastokeskus

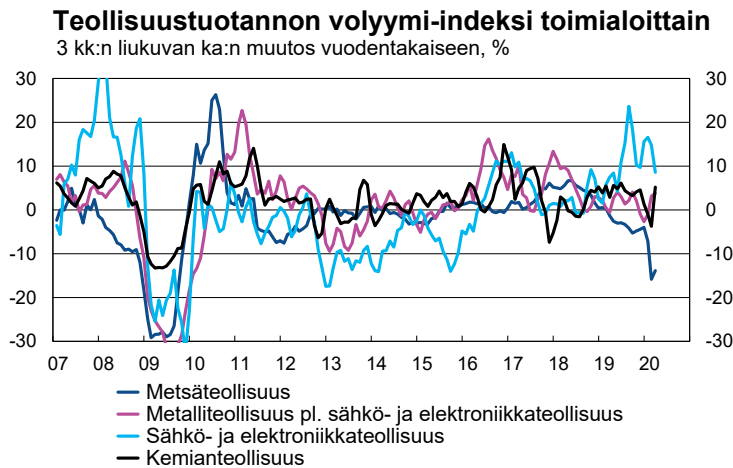
VM34170

Metsäteollisuudessa alkuvuosi oli poikkeuksellisen heikko erityisesti lakkojen takia. Ennusteessa odotetaan vain vähäistä heikentymistä toiselle neljännekselle, sillä kemiallisen metsäteollisuuden näkymät ovat suhteellisen hyvät. Pehmopapereiden ja pakkausmateriaalina käytettävän kartongin kysyntä lisääntynee

COVID-19-pandemian seurauksena. Paperintuotanto vähenee Suomessa, koska paperikoneita on suljettu yksi viime vuoden lopulla ja kaksi on tarkoitus sulkea vielä tämän vuoden lopulla. Puuteollisuuden kysyntänäköymät ovat huonot johtuen rakentamisen vähenemisestä vähintäänkin tilapäisesti euroalueella sekä monissa muissa sahatavaraviennin kohdemaissa.

Kemianteollisuuden kysyntää heikentää erityisesti lentoliikenteen ja sitä kautta öljynjalosteiden heikko kysyntä kuluvana vuonna. Kemianteollisuudessa suhdannetiedustelujen mukaan tuotannon määrän odotetaan laskevan lähikuukausina hyvin voimakkaasti.

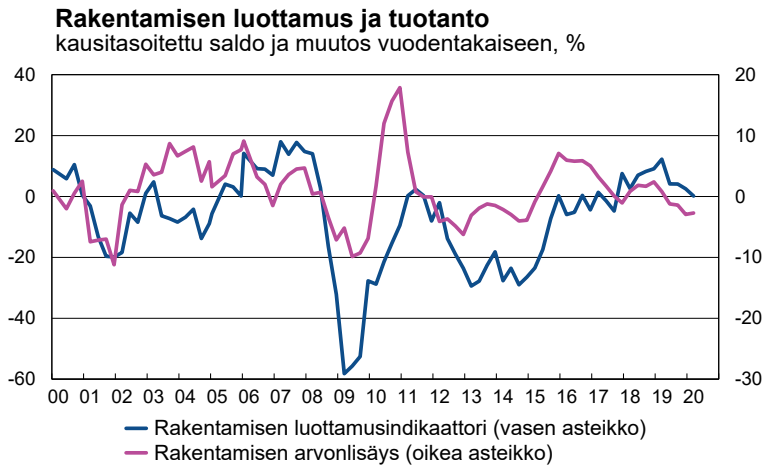
Metalliteollisuuden tilaukset laskivat voimakkaasti maaliskuussa. Ne olivat 14 % viime vuotta matalammalla tasolla. Metalliteollisuuden kysynnän arvioidaan supistuvan, koska sen tuotteita välituotteinaan käyttävän rakentamisen ennakoitaan vähenävän kuluvan vuoden aikana sekä Suomessa että Euroopassa. Metalliteollisuuden toipuminen voi jäädä ennustettua vielä hitaammaksi, jos investointilama toteutuu.

Myös teknologiateollisuudessa tuotannon odotetaan laskevan suhdannetiedustelujen mukaan lähikuukausina selvästi. Henkilökuntaa on vähennetty ja tuotannon esteenä on erityisesti riittämätön kysyntä.

Rakentaminen vähenee, mutta aiempia ennusteita vähemmän

Rakentaminen on kehittynyt alkuvuonna ennustettua paremmin. Asuntoja alettiin rakentaa ensimmäisellä neljänneksellä jopa enemmän kuin vuotta aiemmin, sillä sijoittajakysyntä on säilynyt vahvana. Matalina pysyvät korot voivat ylläpitää sijoittajien kysyntää Suomen kiinteistömarkkinoilla mahdollisesti myös jatkossa. Tämä tilanne on täysin uusi verrattuna edellisiin kriiseihin.

Suomessa rakentamisen tilanne oli covid-19-epidemian alkaessa hyvä, vaikka rakennustuotanto supistuikin jo viime vuonna. Ammattimaisesta työvoimasta oli pulaa vielä alkuvuonna ja aloitettuja työmaita on paljon. Pelätyt riskitekijät kuten työvoiman riittävyys, materiaalien saatavuus ja rakennushankkeiden keskeyttäminen eivät ole toistaiseksi juurikaan hidastaneet rakentamista. Joidenkin hankkeiden aloituksia on siirretty myöhemmäksi. Rakentamisen määrä alkaa kuitenkin laskea vähitellen voimakkaasti laskeneiden rakennuslupien suuntaan. Rakennusyriyten luottamus tulevaan kehitykseen on rapissut viimeisimmissä tiedusteluissa, oheisessa kuviossa muutos ei vielä näy.

Rakentamisen tuotannon ennustetta on nostettu edellisestä ennusteesta. Rakentamisen tuotannon ennustettaan vähenevän 4,5 % tänä vuonna. Sen sijaan ensi vuoden ennustetta on laskettu, ja vuosiennuste on hieman kuluvan vuoden ennustetta heikompi.

Asuntorakentamisen aloitusmääräksi arvioidaan 30 000 asuntoa tänä vuonna. Ensi vuonna määrän arvioidaan laskevan muutamalla tuhannella ja vasta v. 2022 asuntojen aloitusmäärien arvioidaan lähestyvän 32 000 asuntoa. Toimitilarakentaminen ylläpitää rakentamista kuluvana vuonna edelleen, koska varsinkin julkisia hankkeita, kouluja ja sairaaloita rakennetaan edelleen vilkkaasti. Ensi vuonna aloituksia on vähemmän ja varsinkin heikentyvä suhdannetilanne voi siirtää suunniteltuja investointihankkeita eteenpäin.

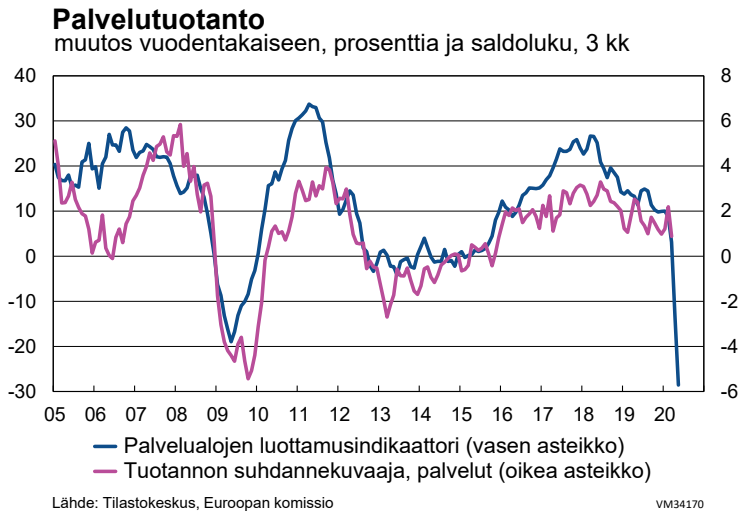
Korjausrakentamisen ennustetaan kasvavan edelleen. Suurin osa ammattimaisista korjaushankkeista on edennyt normaalisti. Ongelmia on ollut päätösten tekemisessä lähinnä taloyhtiöiden korjaushankkeissa, koska kuluttajat eivät ole uskaltaneet käynnistää uusia hankkeita rajoitusten aikana. Sen sijaan omatoiminen korjaaminen on kasvussa.

Maa- ja vesirakentaminen kasvaa voimakkaasti tänä vuonna. Perusväylänpidon rahoitusta on korotettu pysyvästi tämän vuoden alusta hallitusohjelman mukaisesti sekä monia infrainvestointeja vauhditetaan elyvystoimin.

1.4.3 Palvelut

Eri palveluissa vaikutukset vaihtelevat, palvelujen kokonaistuotanto vähenee voimakkaasti

Tuotannosta suurin osa, lähes 70 %, tulee palvelualoilta ja vaikka teollisuustuotanto vähenee prosentuaalisesti enemmän, vähentää palvelujen supistumien eniten BKT: ta. Palvelutuotannon ennustetaan supistuvan yhteensä yli 5 % tänä vuonna, vaikka julkinen palvelutuotanto kasvaa. Ensimmäisellä neljänneksellä supistuivat liikenne, noin 3 %, sekä muut palvelut -toimiala, jossa laskua oli yli 10 %. Muihin palveluihin kuuluvat mm. henkilökohtaisiin palveluihin kuuluvat kampaamot, kirjastot ja taidepalvelut. Palveluissa erityisesti majoitus- ja ravitsemistoiminta kärsii kysynnän puutteesta. Ennusteet ovat synkimmät juuri näiden toimialojen osalta.

Ensi vuonna pääosan palvelualoista ennustetaan kasvavan hyvin ripeästi, mutta osassa kysyntä voi jäädä pidemmäksi aikaa aiempaa matalammalle tasolle esimerkiksi matkailualalla. Palvelualojen ensi vuoden kasvuennuste on lähellä kolmea prosenttia.

Kaupan suhdannetilanne romahti alkuvuonna. Myynnin määrä laski ja yritykset odottavat sen vähenevän hyvin voimakkaasti myös lähikuukausina. Henkilöstön määrä on vähentynyt alkuvuonna ja seuraavien kuukausien aikana määrän odotetaan yhä laskevan selvästi. Viimeisimmät ennakkolliset vähittäiskaupan

liikevaihtotiedot ovat olleet kuitenkin suhteellisen hyviä ja vaikka uusien autojen kysyntä on laskenut voimakkaasti, vanhoja autoja on myyty paljon. Myös verkko-kaupan kysyntä on kasvanut ja niihin liittyvät kuljetukset samaten. Useimmilla toimialoilla ja toiminnoissa covid-19-epidemian vaikutukset ovat olleet negatiivisia, mutta joissakin toiminnoissa tuotanto on lisääntynyt mm. verkkokaupassa.

Palvelutuotanto vähenee myös teollisuustuotannon laskun takia. Palveluvienti vähenee kansainvälisen kysynnän laskiessa. Jos etäyhteyksiä ja digitaloutta pystytään hyödyntämään palveluviennissä riittävässä määrin, vaikutukset voivat jäädä lyhytaikaisemmiksi.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

	2019	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	20,1	8,4	-1,6	1,0	-9,1	4,3	3,6
Rakentaminen	7,6	1,0	1,7	-1,2	-4,5	-4,8	1,2
Maa- ja metsätalous	2,6	2,1	-1,9	-2,9	-9,2	5,5	2,4
Teollisuus ja rakentaminen	27,7	6,5	-0,8	0,4	-7,6	1,9	2,9
Palvelut	69,7	2,5	2,5	1,5	-5,4	2,8	1,5
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	3,6	1,5	1,1	-6,1	2,6	1,9
Bruttokansantuote markkinahintaan		3,1	1,6	0,9	-6,0	2,5	1,7
Kansantalouden työn tuottavuus		2,9	-0,8	0,3	-1,2	1,3	1,5

¹Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

KORONAKRIISIN VAIKUTUKSET PITKÄN AIKAVÄLIN KASVUUN

Covid-19-epidemia ja sen leviämisen estämiseksi käyttöönotetut politiikkatoimet aiheuttavat nopean ja voimakkaan taloudellisen aktiviteetin supistumisen, Suomessa ja globaalisti. Laman kesto on toistaiseksi tuntematon. Usein suhdanteita ajatellaan aktiviteetin vaihteluna talouden potentiaalisen kasvun ympärillä: taantumien jälkeen tulee nopean kasvun vaihe, jolloin talous palaa aiemmalle kasvu-uralleen. Näin ei välttämättä tapahdu (esim. Ball, 2014; Cerra ym., 2020). Suomenkin olematon elpyminen finanssikriisin jälkeen muistuttaa shokkien pidemmän aikavälin vaikutuksista. Historiassa epidemioiden jäljet ovat näkyneet jopa vuosikymmeniä (Jordà ym., 2020).

Työllisyys

Epidemioissa kuolleisuus lisääntyy, mutta covid-19-pandemia on kohtalokas lähinnä iäkkäille ja vakavasti sairaille. Aiemmissa epidemioissa havaittu työvoiman supistuminen ei ilmeisesti ole merkittävää. Näin ollen myöskään pääoman suhde työvoimaan ei kasva, eikä tätä kautta ole odotettavissa investointiasteen laskua, kuten esim. vuoden 1918 influenssassa (Fan ym., 2016).

Toinen reitti voi tulla pitkittyneestä työttömyydestä. Epidemian välttäminen ja sen torjuntatoimet johtavat vähäisempään työvoiman tarpeeseen, ainakin tilapäisesti. Suomessa (ja monessa Euroopan maassa) työvoiman vähentäminen on hoidettu pitkälti lomautuksilla (tai muilla vastaavilla järjestelyillä), mutta esimerkiksi Yhdysvalloissa se on johtanut hyvin nopeasti kasvaneeseen työttömyyteen. Työttömyys on aiemmin ollut merkittävä kanava taantumien pidemmän aikavälin pysyviin jälkiin (Cerra ym., 2020). Pitkittyneen työttömyyden on havaittu heikentävän tulevan työllistymisen mahdollisuuksia ja tulevaa palkkakehitystä. Laman aikana työmarkkinoille tulleen kohortin tuleva työllisyys- ja palkkakehitys on heikompaa kuin muiden (Cerra ym., 2020). Työttömyydellä voi olla myös muita negatiivisia pidemmän ajan vaikutuksia yksilöissä ja perheissä. Pitkäaikaiset vaikutukset osuvat voimakkaimmin nuoriin työntekijöihin ja ne kasvavat jyrkentyvästi työttömyyden pidentyessä (esim. Arulampalam ym., 2001; Tumino, 2015). Lisäksi lama alentaa osallistumisastetta (Ball, 2014).

Kolmas työllisyysreitti on inhimillisen pääoman rapistuminen. Työpaikassa ja tehtävissä kertyy erikoistunutta osaamista, joka ei ole yhtä arvokasta muissa käytöissä. Työpaikkansa menettänyt tekijä ei ole välittömästi yhtä tuottava vaihtoehtoisissa töissä. Vastaavasti vaikka ko. yritys säilyisikin taantumien yli, sen tuottavuus on saattanut heiketä työvoiman vaihtuvuuden vuoksi. Lisäksi työttömyydessä inhimillinen pääoma rapistuu, osaaminen vähenee ja työmarkkinoille kiinnittyminen saattaa heiketä. Inhimillinen pääoma on kriittistä tulevan kasvun kannalta (Delong ym., 2002).

Pääoma

Toinen kanava pysyviin vaikutuksiin muodostuu alemman pääomakannan kautta. Kun epidemia alentaa investointeja merkittävästi, se johtaa suoraan alempaan tulevaan potentiaaliseen kasvuun.

Investoinneille olennaista on epävarmuuden aste tulevaisuuden näkymistä (Bloom, 2009). Covid-19-epidemia on lisännyt sekä tilapäistä että pidemmän aikavälin epävarmuutta. Epävarmuus on saattanut kasvaa paljon enemmän kuin esimerkiksi finanssikriisissä (Baker ym., 2020). Tämä tulee johtamaan merkittävästi alempiin investointeihin, erityisesti T&K- ja muihin aineettomiin investointeihin, jotka ovat erityisen herkkiä epävarmuudelle (Barrero ym., 2017).

Pääomavaikutusta voi edelleen vahvistaa globaalien arvoketjujen katkeaminen ja kitkainen uudelleen muodostuminen. Acemoglu ym. (2012, 2020) osoittivat, että kun yritysکوhtainen shokki leviää arvoketjussa, sen epäsuorat vaikutukset voivat olla merkittävästi suurempia kuin impulssi ja sen suorat kerroinvaikutukset. Osa globalisaation hyödyistä tuli näistä epäsuorista vaikutuksista. Covid-19-epidemian vuoksi uudelleen järjestyvien arvoketjujen epäsuorat vaikutukset voivat toimia vastaavalla tavalla, mutta negatiivisesti.

Epidemian välttäminen ja sen torjuntatoimet voivat aiheuttaa tilapäisiä likviditeettiongelmia, jotka pitkittyessään johtavat konkurssiin. Lisäksi lama voi muuttaa kysynnän tai muita rakenteita niin, että aiemmin kannattava liiketoiminta muuttuu tappiolliseksi. Konkurseissa tuhoutuu aineellista ja aineetonta pääomaa; luottamusta ja hiljaista yritysکوhtaista tietoa ja osaamista katoaa. Lisäksi toimintansa aikana yritykseen on kertynyt ns. organisaatiopääomaa, joka on arvokasta juuri ko. yrityksessä. Organisaatiopääoman on arvioitu olevan keskimäärin 3 % yrityksen liikevaihdon arvosta (Lev ja Radhakrishnan, 2003). Konkurssin jäljelle jättämistä palasista kootut uudet yritykset eivät ole yhtä hyviä kuin jos alkuperäinen yritys olisi säilynyt ilman laman arpia.

Tuottavuus

Kolmas mahdollinen kanava pitkäaikaisiin vaikutuksiin syntyy laman vuoksi heikentyneestä tuottavuudesta. Alentuneet T&K- ja muut aineettomat investoinnit alentavat tuottavuuskasvun mahdollisuuksia tulevaisuudessa.

Kriisi kohtelee eri aloja ja erilaisia yrityksiä epäsymmetrisesti. Lamasta selviävät parhaiten hyvin kannattavat, vahvan taseen omaavat yritykset, sekä yritykset joiden hankintaan, tuotantoon ja jakeluun virus ja sen torjuntatoimet vaikuttavat vain vähän. Lamasta selviävät heikoiten nuoret yritykset, heikon taseen omaavat yritykset (mm. pienet immateriaaliseen toimintaan suuntautuneet) ja yritykset, joiden toimintaan virus tai sen torjuntatoimet vaikuttavat voimakkaasti. Tuottavimmat, dynaamisimmat tai innovatiivisimmat yritykset eivät näytä selviytyvän suuremmalla todennäköisyydellä (Arrighetti ym., 2015). Nuoret kasvuhakuiset yritykset olisivat tuottavuuskehityksen

kannalta tärkeimpiä. Ne myös perustavat eniten uusia työpaikkoja (Adelino ym., 2017; Haltiwanger ym., 2013).

Yritykset kärsivät covid-19-pandemiasta vaihtelevasti; eräät yritykset saattavat jopa hyötyä siitä (esim. terveydenhuollon välineet, lääketeollisuus, verkkokauppa). On mahdollista, että pandemian jälkeen tarvitaan uudenlainen tuotteiden ja palvelujen allokaatio, ja siis yrityksissä toisenlainen pääoman ja työllisyyden allokaatio. Huono allokaatio toimii tuottavuuskasvun pullonkaulana (Hopenhayn, 2014; Restuccia ja Rogerson, 2017). Uudelleen allokaatiossa merkittävintä roolia näyttävät uusien yritysten uudet tuotteet ja pienten yritysten laajeneminen. Nämä ovat erittäin merkittäviä tuottavuuden ajureita (Argente ym., 2017). Tällainen uudistuminen on heikkoa lamassa, mikä edelleen heikentää tuottavuuskehitystä.

Kysyntä

Epidemiat voivat myös aiheuttaa pitkäestöisen kysynnän vähenemisen, joka puolestaan johtaa alhaisempiin investointeihin. Jordà ym. (2020) havaitsivat, että aiemmat epidemiat johtivat kuluttajien varovaisuussäästämisen kasvuun, vähäisempiin investointeihin ja alempaan tasapainokorkoon. Lama myös kohtelee erilaisia työntekijöitä epäsymmetrisesti. Työttömyys lisääntyy erityisesti korkean kulutusasteen työntekijöiden joukossa, joka edelleen voimistaa laman kysyntävaikutusta. Korkean kulutusasteen työntekijöitä on tyypillisesti enemmän pienissä ja uusissa yrityksissä (Patterson, 2019).

Lopuksi

Edellä on argumentoitu, että epidemiasta koitunut lama sisältää riskejä, joiden vuoksi potentiaalinen tuotanto saattaa olla pitkäkestoisesti aiempaa alhaisempi. Toisaalta on mahdollista, että kriisi on pakottanut yritykset ja organisaatiot ottamaan käyttöön uutta teknologiaa ja käyttämään sitä aiempaa tuottavammalla tavalla, mikä saattaa toimia edellä esiteltyjä vaikutuskanavia vastaan. Lisäksi Fernald (2014) argumentoi, ettei finanssikriisikään alentanut tuottavuutta eikä potentiaalista tuotantoa Yhdysvalloissa; ne olivat hidastuneet jo ennen kriisiä. Ehkä sama voisi päteä myös covid-19-epidemian käynnistämään lamaan Suomessa?

Lähteet

- Acemoglu, D., V. Carvalho, A. Ozdaglar and A. Tahbaz-Salehi (2012), "The Network Origins of Aggregate Fluctuations, *Econometrica* No. 80:1977–2016.
- Acemoglu, D. A. Ozdaglar, J. Siderius and A. Tahbaz-Salehi (2020), "Systemic Credit Freezes in Financial Lending Networks", *Mathematical and Financial Economics*, forthcoming.
- Adelino, M., S. Ma and D. Robinson (2017), "Firm Age, Investment Opportunities, and Job Creation", *Journal of Finance*, 72: 999-1038.
- Anzoategui, D., D. Comin, M. Gertler and J. Martinez (2019), "Endogenous Technology Adoption and R&D as Sources of Business Cycle Persistence", *American Economic Journal: Macroeconomics*, 11(3): 67–110
- Archibugi, D., A. Filippetti and M. Frenz (2013), "The Impact of the Economic Crisis on Innovation: Evidence from Europe", *Technological Forecasting & Social Change* TFS-17764.

- Argente, D., M. Lee and S. Moreira (2018), "Innovation and Product Reallocation in the Great Recession", *Journal of Monetary Economics*, Vol 93, pp. 1-20.
- Arrighetti, A., R. Brancati, A. Lasagni and A. Maresca (2015), "Firms' Heterogeneity and Performance in Manufacturing during the Great Recession," WP 2015-EP03, Department of Economics, Parma University.
- Arulampalam, W., P. Gregg and M. Gregory (2001), "Unemployment Scarring", *The Economic Journal* 111(475).
- Baker, S., N. Bloom, S. Davis and Terry (2020), "COVID-Induced Economic Uncertainty," NBER Working Paper 26983.
- Ball, L. (2014), "Long-term Damage from the Great Recession in OECD Countries", *European Journal of Economics and Economic Policies: Intervention*, Vol. 11 No. 2, 2014, pp. 149–160.
- Bansal, R., M. Croce, W. Liao and S. Rosen (2019), "Uncertainty-Induced Reallocations and Growth," NBER Working Paper No. 26248.
- Barrero, J., N. Bloom and I. Wright (2017), "Short and Long Run Uncertainty," NBER Working Paper 23676.
- Bloom, N. (2009), "The Impact of Uncertainty Shocks", *Econometrica* Vol. 77(3), 623-685.
- Bloom D., D. Cadarette and J. Sevilla (2018), "The Economic Risks and Impacts of Epidemics", *International Monetary Fund, F&D Magazine*, June 2018.
- Cerra, V., A. Fatas and S. Saxena (2020), "Hysteresis and Business Cycles", CEPR Discussion Paper No. DP14531.
- DeLong, J., C. Goldin and L. Katz (2003), "Sustaining U.S. Economic Growth", in H. Aaron, J. Lindsay and P. Nivola (eds.) *Agenda for the Nation*, The Brookings Institution.
- Fan V., D. Jamison and L. Summers (2018), "Pandemic Risk: How Large are the Expected Losses?" *Bulletin of the World Health Organization*, 2018.
- Fernald, J. (2014), "Productivity and Potential Output Before, During, and After the Great Recession", NBER Macroeconomics Annual 2014.
- Foster, L., C. Grim, J., Haltiwanger and Z. Wolf, Z. (2018), "Innovation, Productivity Dispersion, and Productivity Growth", National Bureau of Economic Research, No. 0898-2937.
- Haltiwanger, J., R. Jarmin and J. Miranda (2013), "Who Creates Jobs? Small versus Large versus Young", *Review of Economics and Statistics*, 95: 347–361.
- Hopenhayn, H. (2014), "Firms, Misallocation, and Aggregate Productivity: A Review", *Annual Review of Economics*, Vol. 6:735-770.
- Jordà, Ò., S. Singh and A. Taylor (2020), "Longer-Run Economic Consequences of Pandemics", *Covid Economics: Vetted and Real-Time Papers* 1 (3 April 2020): 1–15.
- Lev B. and S. Radhakrishnan (2003), "The Measurement of Firm-Specific Organization Capital", NBER Working Papers 9581.
- Patterson, C. (2019), "The Matching Multiplier and the Amplification of Recessions", DP, MIT Economics Department.
- Patterson, C., A. Şahin, G. Topa and G. Violante (2016), "Working Hard in the Wrong Place: A Mismatch-Based Explanation to the UK Productivity Puzzle", *European Economic Review* 84:42–56.
- Restuccia, D. (2019), "Misallocation and Aggregate Productivity across Time and Space", *Canadian Journal of Economics*, Vol. 52(1), pp. 5-32.
- Restuccia, D. and R. Rogerson (2017), "The Causes and Costs of Misallocation", *Journal of Economic Perspectives* 31:3, pp. 151–174.
- Tumino, A. (2015), "The Scarring Effect of Unemployment from the Early '90s to the Great Recession", Institute for Economic and Social Research Working Paper 2015-5, University of Essex.

1.5 Työvoima

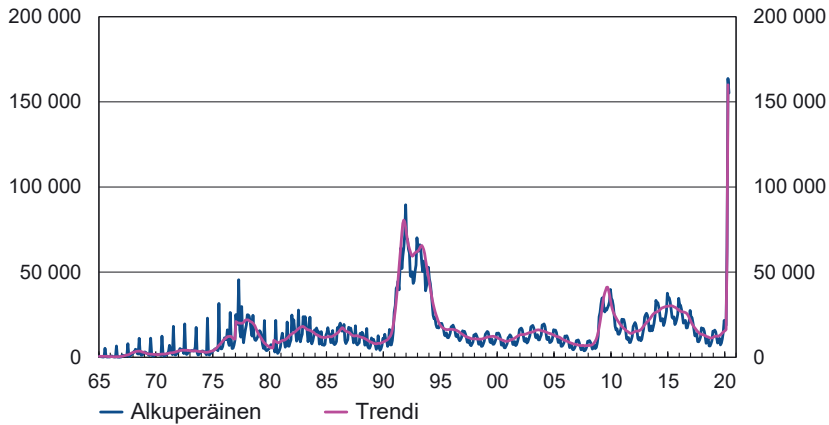
Työttömyys kääntyy selvään nousuun

Työllisyys on nopeasti kääntynyt heikommaksi. Viime vuonna työllisten määrä lisääntyi vielä prosenttiin. Alkuvuonna työllisyys supistui jo 0,1 %. Työllisyys supistui alkutuotannossa, rakentamisessa sekä kaupan ja liikenteen toimialoilla kuten myös majoitus- ja ravitsemistoiminnassa. Työn tarjonta eli työllisten määrä lisääntyi vielä teollisuudessa sekä monilla liike-elämän palvelualoilla. Tehdyn työn eli työtuntien määrä supistui työllisiä enemmän, 1,4 %. Työtunnit vähenivät myös palvelualoilla ja teollisuudessa, toisin kuin työllisten määrä.

Työmarkkinat eivät nyt vedä työvoimaa, sillä työvoiman ulkopuolella olevien määrä on alkuvuonna lisääntynyt, kun viime vuonna heidän määränsä supistui. Työvoiman kysyntä on kääntynyt laskuun alkuvuonna. Uusia avoimia työpaikkoja oli keväällä selvästi viime vuoden loppua vähemmän. Suomalaisten yritysten työllisyysodotukset suorastaan romahtivat huhtikuussa varsinkin palvelualoilla. Toukokuussa odotukset elpivät hienoisesti.

Yritykset ovat sopeuttaneet työvoimakustannuksiaan irtisanomisten lisäksi lomautuksilla. Lomautettujen työnhakijoiden määrä on keväällä lisääntynyt ennätyskelin nopeasti. Huhtikuun lopussa kokoaikaisia lomautettuja oli runsaat 160 000 henkilöä, mikä on lähes tuplasti enemmän kuin edellisessä huipussa v. 1991. Lisäksi osa-aikaisesti lomautettuja on kymmeniä tuhansia. Toukokuun lopussa kokoaikaisia lomautettuja oli yli 155 000. Työnhakijoiksi rekisteröityneitä tulee olemaan satoja tuhansia vielä pitkään, sillä muusta syystä työttömiä oli työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) rekisterissä toukokuun lopussa 275 000 henkilöä. Yhteensä toukokuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 431 000.

Kokoaikaisesti lomautettujen määrä henkilöä kuukauden lopussa

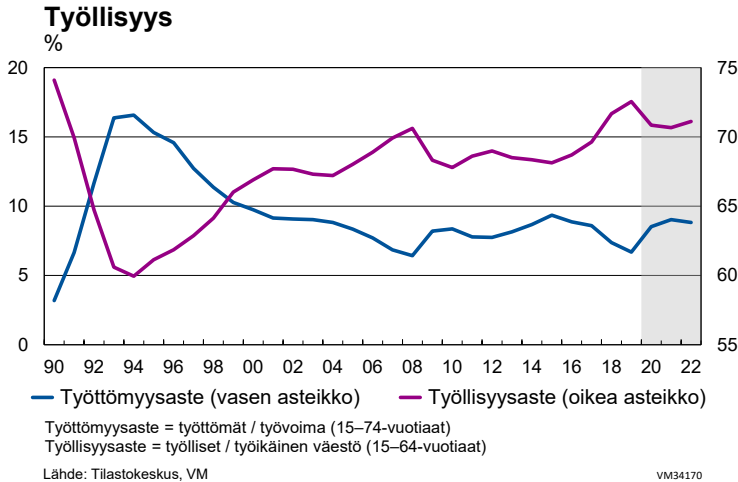
Lähde: TEM, VM

Työllisten määrän lasku jyrkkenee tänä vuonna maailmanlaajuisen covid-19-epidemian rajoitustoimien ja hitaahkon taudista elpymisen supistaessa kokonaistuotantoa. Mikäli taantumasta toipuminen jatkuu odotetusti vuoden toisella puoliskolla, työllisyyden lasku hidastuu vuoden loppua kohti huomattavasti. Tänä vuonna työllisyys supistuu silloin keskimäärin 2½ % ja työllisyysaste laskee alle 71 prosenttiin.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4114	4124	4128	4131	4123	4111
muutos	5	10	4	3	-8	-12
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3451	3439	3428	3423	3416	3410
muutos	-12	-12	-11	-5	-7	-6
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2474	2538	2567	2502	2490	2502
siitä 15–64-vuotiaat	2403	2465	2487	2425	2414	2425
Työttömät (15–74-vuotiaat)	233	202	184	233	248	242
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	69,6	71,7	72,5	70,8	70,7	71,1
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	8,6	7,4	6,7	8,5	9,1	8,8
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	17	16	18	15	15	15

Jos kriisi rajoittuu enimmäkseen kuluvaan vuoteen, talouskasvun ennustettu palautuminen alkaa asteittain kohentaa työvoiman kysyntää vuosina 2021–2022. Työllisten määrä ei siten enää supistuisi vuoden 2021 aikana ja kääntyisi kasvuun v. 2022. Työllisten määrä jäisi kuitenkin selvästi pienemmäksi kuin v. 2019 ja työllisyysaste olisi 71 % v. 2022.

Tilastokeskuksen tilastoima kansainvälisesti vertailukelpoinen työttömien määrä ei ole vielä lisääntynyt toisin kuin TEM:n työttömien työnhakijoiden määrä. Työvoiman ulkopuolelle siirtyneiden työnteosta kiinnostuneiden piilotyöttömien määrä on kuitenkin lisääntynyt erittäin nopeasti samoin kuin lisää töitä tahtovien alityöllisten määrä.

Työttömien määrä on siten kääntymässä selvään kasvuun. Työllisyyden laskun vetämänä ja suuresta lomautettujen määrästä johtuen työttömien määrä kasvaa v. 2020 noin neljänneksen ja työttömyysaste kohoaa 8½ prosenttiin. Vaikka covid-19-epidemiasta toipuminen ei keskeytyisi eikä talouden taantumasta seuraisi laajoja konkurssseja ja joukkoyrityksien konkurssia, työttömyyden nousu jatkuu vielä osin ensi vuonna. Talouden vaatimattoman toipumisen seurauksena työttömyysaste nousee ensi vuonna 9 prosenttiin ja kääntyy talouskasvun myötä laskuun vasta v. 2022.

Työttömien määrä voi kehityksen positiivisessa tapauksessa myös jäädä ennustettua pienemmäksi. Määräaikaiset lomautukset päättyvät aikanaan, ellei uusia päätöksiä tehdä. Toistaiseksi voimassa olevia lomautuksia voidaan purkaa, jolloin työllisyys voisi palautua ripeästi, mikäli työn kysyntä elpyisi laaja-alaisesti.

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Ansiot nousevat mutta palkkasumma supistuu

Nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui alkuvuonna 1,8 prosenttiin viime vuoden 2,2 prosentista. Hidastuminen johtui pienemmistä sopimuskorotuksista, sillä palkkaliukumien määrä suureni. Yksityisen sektorin ansioiden nousu oli 1,6 %, joten julkisen sektorin ansiot lisääntyivät keskimääräistä enemmän. Ero on seurausta kilpailukyky sopimuksessa sovituista julkisen sektorin lomarahaleikkauksista, jotka päättyivät v. 2019 ja korottavat osaltaan ansioita v. 2020.

Alkuvuoden aikana yksityisellä ja julkisella sektorilla on solmittu merkittävä määrä uusia työehtosopimuksia. Tähän saakka solmittujen sopimusten piirissä on yli miljoona palkansaajaa. Keskimäärin nimellispalkkoja on sovittu korotettavaksi vajaat 1½ %. Talouden taantuma pienentää yleensä palkkaliukumia. Jos näin tapahtuu myös tänä vuonna, niin nimelliset ansiot lisääntyvät runsaat 1½ %.

Koheneva taloudellinen toimeliaisuus ja sen myötä työvoiman kysynnän paraneminen nostanevat palkkaliukumia vuosina 2021 ja 2022. Lisäksi alkuvuonna sovittiin ensi vuodelle noin ½ prosenttiyksikköä suurempia sopimuskorotuksia yksityiselle ja julkiselle sektorille. Sopimuskorotusten ja nimellisansioiden nousuvauhti olisi ensi vuonna siten 2½ %. Eräät tänä keväänä solmitut työehtosopimukset ulottuvat alkuvuoteen 2023 saakka. Näiden sopimuskorotukset neuvotellaan myöhemmin, mutta ennusteessa on oletettu, että sopimuskorotukset eivät suurene ensi vuodesta, jolloin nimellisansiot lisääntyisivät 2 % v. 2022.

Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kehitys. Koska työllisyys supistuu tänä vuonna runsaasti, myös palkkasumma kääntyy vajaan kolmen prosentin laskuun. Ansioiden nousun ja työllisyyden kasvun myötä palkkasumman ennakoidaan kääntyvän vuosina 2021 ja 2022 runsaan 2½ prosentin vuosittaiseen nousuun.

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	-0,3	1,2	2,0	1,3	2,0	1,4
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,5	0,5	0,2	0,3	0,5	0,6
Ansiotasoindeksi	0,2	1,7	2,2	1,6	2,5	2,0
Reaalinen ansiotaso ¹	-0,5	0,6	1,1	1,3	1,4	0,6
Keskiansiot ²	0,7	2,2	2,3	2,3	1,6	2,2
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	-2,7	2,4	1,2	2,5	1,4	1,1

¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

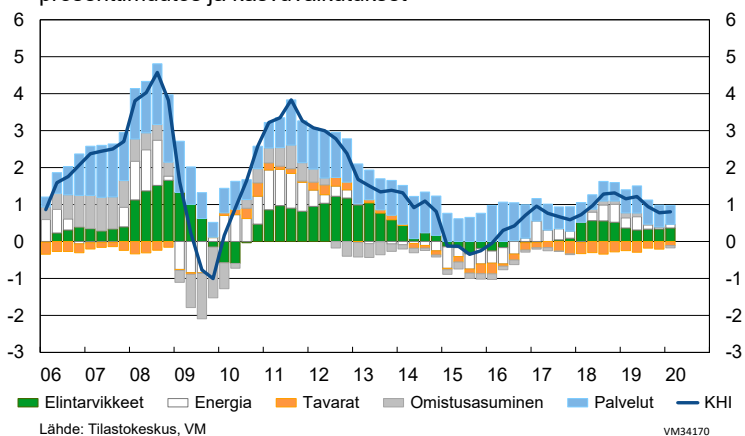
1.6.2 Kuluttajahinnat

Kuluttajahintaindeksin vuosimuutos kääntyi negatiiviseksi huhtikuussa. Varsinkin energian hinnan lasku näkyi kuluttajahintoja selvästi alentavana, vaikka alkuvuonna nostettiin energian verotusta. Tavaroiden hinnat jatkoivat laskuaan. Myös palveluiden hintojen nousu hidastui huhtikuussa. Elintarvikkeiden, varsinkin tuoreruuan, hinnat ovat nousseet nopeasti alkuvuonna.

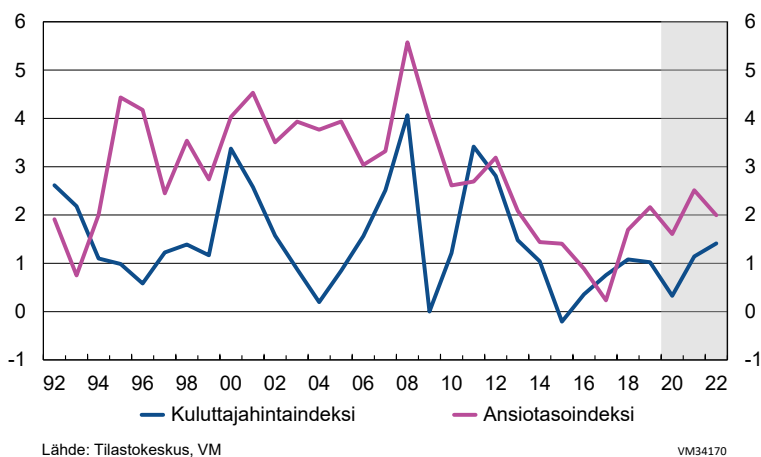
Vuonna 2020 kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 0,3 %. Öljyn hinnan lasku alentaa energian kustannuksia ja näkyy suoraan energian hinnan laskuna. Energian hintojen lasku näkyy muiden hintojen nousua hidastavasti. Kulutuskysynnän merkittävä supistuminen tänä vuonna sekä epävarmuus tulevasta kehityksestä hillitsee inflaatiota tänä vuonna, mutta myös tulevina vuosina.

Vuosina 2021 ja 2022 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,1 % ja 1,4 %. Molempina vuosina kulutukseen kohdistuvat veronkorotukset kiihdyttävät inflaatiota, selvimmin v. 2021.

Kuluttajahintaindeksi prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi muutos vuodentakaiseen, %

Taulukko 13. Hintaindeksijä

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	3,3	4,2	-0,7	-2,0	1,3	1,7
Tuontihinnat ¹	3,8	3,4	0,3	-1,8	1,0	1,7
Kuluttajahintaindeksi	0,7	1,1	1,0	0,3	1,1	1,4
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	0,8	1,2	1,1	0,4	1,2	1,5
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	4,9	4,7	1,0	-0,9	1,6	2,0
Rakennuskustannusindeksi	0,3	2,2	1,0	0,8	1,8	2,0

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkinen talous kääntyy syvästi alijäämäiseksi kuluvana vuonna. Talouden voimakas supistuminen sekä covid-19-epidemian haittojen vähentämiseksi tehdyt toimet heikentävät julkista taloutta. Julkisen talouden alijäämän arvioidaan olevan reilu 18,5 mrd. euroa v. 2020. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kääntyy jyrkkään kasvuun ja nousee tänä vuonna 12 prosenttiyksiyksiöllä yli 71 prosenttiin.

Vaikka talouden häiriön oletetaan olevan lyhytaikainen, ja talous kasvaa ensi vuonna yli kahden prosentin vauhtia, jää julkiseen talouteen tästä poikkeuksellisesta taantumasta syvät jäljet. Lähivuosina näkyvissä oleva talouskasvu ei riitä vahvistamaan julkisen talouden rahoitusasemaa ennalleen, ja julkinen talous pysyy selvästi alijäämäisenä. Valtion ja paikallishallinnon mittavat alijäämät kasvattavat velkasuhdetta myös tulevina vuosina.

Julkista taloutta heikentävät rakenteelliset ongelmat. Väestön ikääntyminen kasvat-
taa automaattisesti julkisia menoja ja heikentää talouden kasvupotentiaalia ja siten verotulojen kasvua. Julkisessa taloudessa on pidemmällä aikavälillä kestävyysongelma, jonka julkinen talous kohtaa nyt entistä heikommasta lähtöasemasta.

Valtionhallinnon alijäämä kasvaa tänä vuonna yli 16,5 mrd. euroon. Taantuma supistaa verotuloja ja kasvattaa työttömyydestä valtiolle aiheutuvia menoja. Lisäksi finanssipolitiikan mitoitus on voimakkaasti elvyttävä. Kesäkuuhun 2020 mennessä hallitus on antanut neljä lisätalousarviota, joissa on päätetty tukitoimista kotitalouksille ja yrityksille. Ensi vuodesta lähtien valtionhallinnon alijäämä alkaa pienentyä, kun määräaikaiset tukitoimet päättyvät ja talouskasvu alkaa kasvattaa verotuloja.

Finanssipolitiikan mitoitusta ja covid-19-epidemian vuoksi päätettyjä tukitoimia on kuvattu tarkemmin kehikossa sivulla 69.

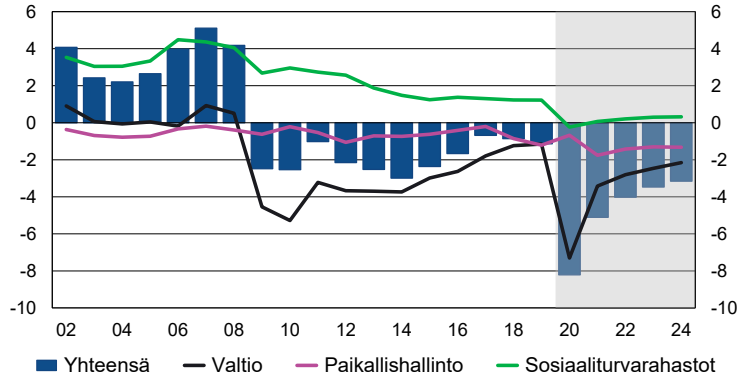
Paikallishallinnon taloustilanne on ollut jo muutaman vuoden ajan hyvin vaikea. Taantuma kasvattaa menoja ja supistaa verotuloja, mutta toisaalta kuluvana vuonna valtio tukee kuntataloutta epidemian vuoksi voimakkaasti. Paikallishallinnon rahoitusasemaa rasittaa lisäksi väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeen ja menojen kasvu.

Sosiaaliturvarahastoihin kuuluvat työeläkelaitokset ovat olleet tähän saakka aina selvästi ylijäämäisiä. Vuonna 2020 työeläkelaitosten ylijäämä kuitenkin häviää, kun työeläkemaksua alennetaan väliaikaisesti ja työllisyystilanteen heikkeneminen supistaa maksutuloja. Lisäksi eläkemenojen kasvu jatkuu ripeänä ja alhainen korkotasoa hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Muut sosiaaliturvarahastot kääntyvät alijäämäisiksi, kun runsaat lomautukset, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyysturvan väliaikainen laajentaminen kasvattavat etuusmenoja.

Julkisen talouden riskit linkittyvät läheisesti yleiseen talouskehitykseen. Taantuman keston ja siihen, kuinka talous toipuu, liittyy huomattavaa epävarmuutta. Mitä nopeammin ja voimakkaammin talous elpyy, sitä pienemmiksi jäävät julkiseen talouteen syntyvät vauriot. Mahdollinen epidemian uusi aalto ja sen yhteydessä mahdollisesti jälleen kiristettävät sulkutoimet voisivat puolestaan hidastaa talouden toipumista ja heikentää julkista taloutta. Lisäksi julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takausvastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä riskejä. Takausvaltuuksia myös kasvatetaan kuluvana vuonna osana yrityksille kohdistettuja tukitoimia. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi entisestään velkasuhteen kasvua.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema

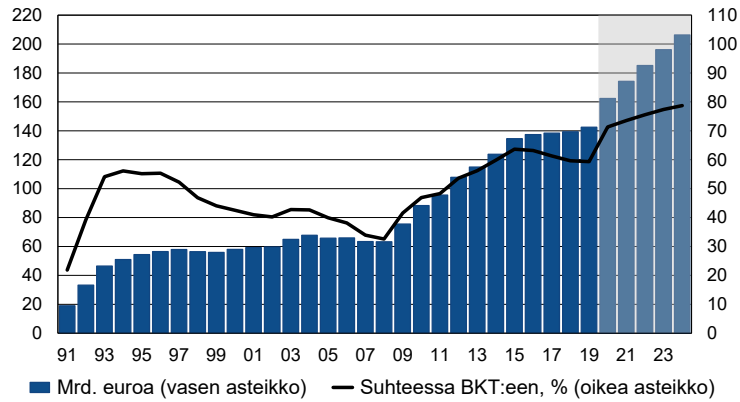
suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka

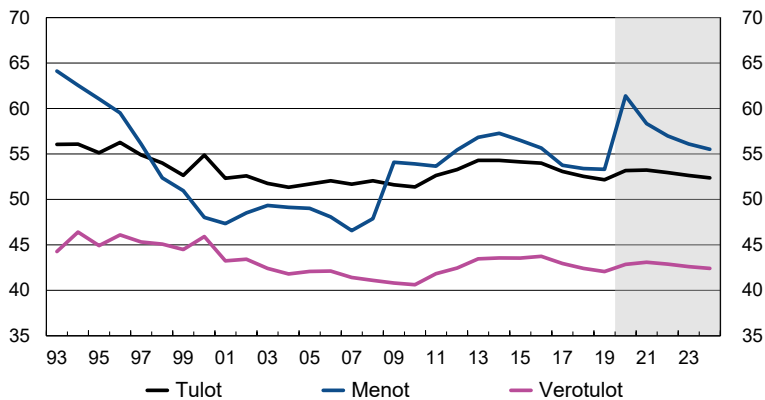

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot

suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 14. Julkisyhteisöt¹

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	37,2	37,4	38,3	37,5	38,4	39,9
Tuotannon ja tuonnin verot	31,6	33,1	33,6	32,6	34,1	34,8
Sosiaalivakuutusmaksut	27,3	27,9	28,3	26,7	28,8	29,6
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	97,0	99,1	101,0	97,6	102,1	105,1
Muut tulot ³	23,8	24,4	25,0	24,3	24,8	25,5
siitä korkotulot	1,7	1,8	1,7	1,5	1,6	1,7
Tulot yhteensä	119,9	122,7	125,2	121,0	126,1	129,8
Kulutusmenot	51,6	53,4	55,5	59,9	60,0	61,2
Tukipalkkiot	2,7	2,7	3,0	5,3	3,4	3,0
Sosiaalietuudet ja -avustukset	42,6	43,0	43,7	47,8	47,7	48,5
Muut tulonsiirrot	5,3	5,6	6,0	6,0	6,0	6,0
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	50,6	51,4	52,6	59,1	57,1	57,5
Pääomamenot ⁴	9,6	10,2	10,3	11,5	11,7	11,6
Muut menot	9,7	9,8	9,6	9,2	9,5	9,4
siitä korkomenot	2,3	2,1	2,1	1,8	1,7	1,6
Menot yhteensä	121,4	124,7	128,0	139,7	138,2	139,7
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-1,5	-2,0	-2,7	-18,7	-12,1	-9,9
Valtionhallinto	-4,0	-2,9	-2,8	-16,6	-8,1	-6,9
Paikallishallinto	-0,5	-2,0	-2,9	-1,5	-4,2	-3,5
Työeläkelaitokset	2,2	2,3	2,2	-0,1	0,7	0,9
Muut sosiaaliturvarahastot	0,7	0,6	0,7	-0,4	-0,6	-0,4
Perusjäämä ⁵	-1,0	-1,6	-2,4	-18,4	-12,0	-9,9

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot

5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

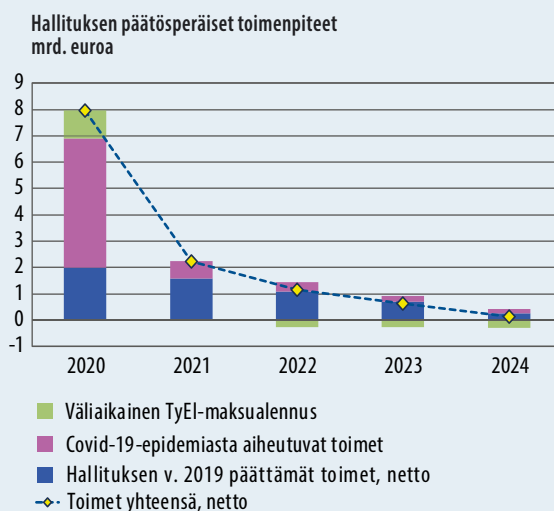
	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,9	42,4	42,1	42,9	43,1	42,9
Julkisyyhteisöjen menot ¹	53,8	53,4	53,3	61,4	58,3	57,0
Nettoluotonanto	-0,7	-0,9	-1,1	-8,2	-5,1	-4,0
Valtionhallinto	-1,8	-1,2	-1,2	-7,3	-3,4	-2,8
Paikallishallinto	-0,2	-0,9	-1,2	-0,7	-1,8	-1,4
Työeläkelaitokset	1,0	1,0	0,9	-0,0	0,3	0,4
Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	0,3	0,3	-0,2	-0,2	-0,2
Perusjäämä ²	-0,4	-0,7	-1,0	-8,1	-5,0	-4,0
Julkisyyhteisöjen velka	61,3	59,6	59,4	71,3	73,5	75,5
Valtionvelka	46,8	44,9	44,3	54,8	55,8	56,9
Julkisyyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	619	632	633	644	640	638
Valtionhallinto	132	135	136	136	135	134
Paikallishallinto	476	484	484	496	492	491
Sosiaaliturvarahastot	12	13	13	13	13	13

1) EU-harmonisoitu.

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

FINANSSIPOLITIIKAN MITOITUS

Finanssipolitiikan mitoitus on voimakkaasti elvyttävä v. 2020. Finanssipolitiikka oli lievästi elvyttävää jo ennen covid-19-epidemian puhkeamista hallitusohjelmassa sovittujen menolisäysten vuoksi. Epidemiaan varautuminen ja epidemiasta syntyvien haittojen vähentämiseksi päätetyt toimet heikentävät julkista taloutta voimakkaasti. Lisäksi talouden elvytystoimet kasvattavat julkisia menoja. Ensi vuonna finanssipolitiikan mitoitus on kiristävää, kun monet määräaikaiset tukitoimet päättyvät.

Lähde: VM

Hallitus on päättänyt kesäkuun alkupuoleen mennessä neljästä lisätalousarvioesityksestä, jotka sisältävät toimia epidemian hoitamiseksi, sen leviämisen hillitsemiseksi sekä kansalaisten ja yritysten tukemiseksi. Lisätalousarvioissa päätetyt toimet heikentävät kansantalouden tilinpidon mukaista julkisen talouden nettoluotonantoa yhteensä n. 6 mrd. eurolla (2,6 % suhteessa BKT:hen) v. 2020.

Yrityksiä on tuettu mittavasti avustuksilla ja muilla suorilla tuilla. Osana 5.6.2020 eduskunnalle annetun neljännen lisätalousarvioesityksen elvytyskokonaisuutta yrityksille kohdennettuja avustuksia kasvatettiin mm. korottamalla Business Finlandin avustusvaltuuksia ja ottamalla käyttöön yritysten yleinen kustannustuki.

Yritysten mahdollisuuksia selvittää poikkeusolojen yli on tuettu myös kasvattamalla takaus- ja lainavaltuuksia ja parantamalla yritysten maksuvalmiutta monin tukitoimin. Takaukset eivät lisää suoraan valtion budjetin tai julkisen talouden menoja, mutta ne kasvattavat julkiseen talouteen kohdistuvia riskejä, sillä takauksista koituvat takaustappiot katetaan viime kädessä julkisin varoin. Myös yrityksille myönnettyihin

lainoihin ja pääomituksiin liittyy riski maksukyvyttömyydestä ja siitä, että ne jäävät julkisen talouden menoksi.

Lomautettujen ja työttömäksi jääneiden tilannetta on jo aiemmissa lisätalousarvioissa pyritty tukemaan poistamalla työttömyysturvan omavastuupäivät ja sujuvoittamalla työttömyysturvan maksamista. Neljännessä lisätalousarvioesityksessä lomautettujen ja työttömäksi jääneiden tilannetta tuettiin edelleen mm. korottamalla väliaikaisesti työttömyysturvan suojaosaa sekä jatkamalla työttömyysturvaan aiemmin tehtyjen laajennusten voimassaoloa vuoden 2020 loppuun. Myös muuta sosiaaliturvaa on laajennettu mm. ottamalla käyttöön tuki niille, jotka joutuvat olemaan epidemian vuoksi palkatta pois töistä.

Neljäs lisätalousarvioesitys sisältää lukuisia uusia toimia kansalaisten tukemiseksi. Poikkeusolojen ja koulujen etäopetusjakson haitallisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oppimiseen pyritään paikkamaan lisäämällä panostuksia mm. varhaiskasvatukseen, perusopetukseen ja toisen asteen koulutukseen, opinto-ohjaukseen ja nuorisotyöhön. Lisäksi kuntien valtionosuuksia korotetaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tukeviin palveluihin tarkoitetulla lisärahoituksella. Myös iäkkäille poikkeusoloista aiheutunutta haittaa pyritään lieventämään korottamalla kuntien valtionosuutta iäkkäiden palveluiden toimivuuden varmistamiseksi.

Taloutta elvytetään julkisilla investoinneilla, kuten infrastruktuurihankkeilla, sekä lisäämällä panostuksia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan, korkeakoulutukseen, osaamisen kehittämiseen ja työvoimapalveluihin. Taloutta elvyttävien toimien valinnassa on pyritty huomioimaan hallituksen ympäristö- ja ilmastotavoitteet. Joukkoliikenteen ja puurakentamisen tukea kasvatetaan ja öljylämmityksestä luopumiseen kohdistettuja avustuksia lisätään. Rahoitusta kohdennetaan myös luontokohteiden ja lähivirkistysalueiden kunnostukseen.

Osa hallituksen päättämistä tukitoimista kasvattaa valtionhallinnon alijäämää mutta ei suoraan heikennä koko julkisen talouden nettoluotonantoa. Tällaisia ovat valtion tukitoimet muille julkisen talouden sektoreille.

Epidemia ja sitä seuranneet rajoitustoimenpiteet heikentävät jo ennestään kireää kuntatalouden tilaa. Valtio pehmentää kuntatalouteen kohdistuvaa iskua mm. kasvattamalla kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 550 milj. eurolla ja lisäämällä tilapäisissä tai poikkeuksellisissa talousvaikeuksissa oleville kunnille hakemuksesta jaettavaa harkinnanvaraista valtionosuutta 50 milj. eurolla v. 2020. Myös kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan väliaikaisesti. Lisäksi sairaanhoitopiireille myönnetään 200 milj. euron valtionavustus, jonka on tarkoitus kattaa sekä hoidosta ja siihen varautumisesta aiheutuneita kustannuksia että sairaanhoitopiirien mahdollisia alijäämiä.

Taulukko 1. Covid-19-virustilanteen vuoksi päätettyjä toimia, joilla on vaikutusta julkisen taloudennettoluotonantoon, mrd. euroa.

mrd. euroa	2020	2021	2022
Yritysten tukeminen: mm. Business Finlandin ja ELY-keskusten yrityksille myöntämät avustukset, yksinyrittäjien maksuvalmiuden tukeminen, ravitsemisyrittäjien tukeminen, tuki maatalous- ja luonnonvaratalousyrityksille, yleinen kustannustuki yrityksille, arvioitu Finnveran tappiokorvausten lisäys	2,0	0,4	0,2
Työttömyysturvan laajennus: omavastuuajan poistaminen, lomautusmenettelyn nopeuttaminen ja pienyrittäjille oikeus työttömyysturvaan, starttirahan maksuajan pidennys, työttömyysturvan maksamisen sujuvoittaminen	0,5	0,0	
Sosiaalietuuksien laajennus: pienten lasten vanhempien ja ulkomailta saapuvien tuki, toimeentulotuen määräaikainen korotus	0,2	0,0	
Lapset ja nuoret sekä ikäihmisten hyvinvointi: maksuton harrastustoiminta, varhaiskasvatus, perusopetus ja lukio-opetus, opinto-ohjaus ja nuorisotyö, opiskelijaterveydenhuolto, iäkkäiden palvelujen toimivuuden varmistaminen	0,3		
Investointihankkeet: perusväylänpito, väyläverkon kehittäminen, korjausrakentaminen ja julkisen liikenteen tuki. Vuosien 2021-2022 osalta summat perustuvat tekniseen oletukseen hankkeiden ajoittumisesta.	0,3	0,1	0,1
T&K&I, osaaminen ja hyvinvointi: mm. korkeakouluopainten aloituspaikkojen lisääminen ja jatkuvan oppimisen kehittäminen, Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat, julkiset työvoima- ja yrityspalvelut ja palvelurakenteen kehittäminen.	0,3	0,1	0,0
Sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit ja varustehankinnat sekä COVID-19-tutkimus	0,8	0,0	0,0
Muut koronatilanteesta johtuvat menolisäykset	0,5	0,0	0,0
Menolisäykset yhteensä	4,9	0,6	0,3
Yksityisen sektorin työeläkemaksun alennus 1.5.-31.12.2020. Rahoitus työeläkejärjestelmän EMU-puskurista. Puskuria kartutetaan uudelleen korottamalla työeläkemaksua vuosina 2022-2025.	-1,1	0,0	0,3
Tuloihin vaikuttavat toimet yhteensä	-1,1	0,0	0,3
Vaikutus nettoluotonantoon yhteensä	-6,0	-0,6	-0,1

Valtio vahvistaa myös työllisyysrahaston taloutta maksamalla peruspäivärahaa vastaavan valtion rahoitusosuuden lomautuksen perusteella maksettavaan ansiopäivärahaan v. 2020. Arvioitu kustannus on 600 miljoonaa euroa. Aiemmin valtio ei ole maksanut osuuksia lomautusajan ansiosidonnaisesta päivärahasta. Lisäksi valtio vahvistaa palkansaajatyöttömyyskassojen rahoitusta 40 miljoonalla eurolla.

Taulukko 2. Toimet, joilla ei ole suoraa vaikutusta julkisen talouden nettoluotonantoon

	mrd. euroa
Takaus- ja lainavaltuudet:	
Finnveran kotimaan rahoitusvaltuuksien nostaminen 4,2 mrd. eurosta 12 mrd. euroon.	
Nykyvaltuuksista on käytetty n 2 mrd. euroa, joten mahdollinen lisärahoitus n. 10 mrd. euroa.	10,0
Business Finlandin lainavaltuuksien lisääminen, vuosien 2020-2022 korotus yhteensä	0,3
Valtiontakaus Finnairin rahoitustarpeisiin	0,5
Valtiontakaus varustamoyhtiöille huoltovarmuudelle tärkeän rahtiliikenteen varmistamiseksi	0,6
Valtiontakaus eurooppalaisen hätätilasta aiheutuvien työttömyysriskien lieventämisen tilapäisen tukivälineen (SURE) puitteissa myönnettävien lainojen vakuudeksi	0,4
Valtiontakuu EIB:lle pankin yhteyteen perustettavasta yleiseurooppalaisesta EU Covid-19 -ta-kuurahastosta mahdollisesti aiheutuvien tappioiden varalta	0,4
Pääomitukset:	
Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääoman korotus uuden vakautusohjelman perustamiseen	0,4
Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle	0,5
Finnair Oyj:n pääomitusjärjestelyt	0,7
Maksuaikatauluihin liittyvät huojennukset:	0,0
Huojennukset 1.3.2020 tai sen jälkeen erääntyneitä veroja koskevien maksujärjestelyiden ehtoihin sekä viivästyskoron alentaminen 7 prosentista 2,5 prosenttiin. Arvonlisäveron osalta huojennus koskee myös tammi-maaliskuun tilityksiä. Vaikutusarvio vuoden 2020 verotulojen viivästy- misestä vuoteen 2021.	2,1
Mahdollisuus lykätä työeläkemaksuja 3 kuukaudella	
Muita tukitoimia:	
Luottolaitosten pääomavaatimusten laskeminen	30,0
Suomen Pankin sijoitukset yritystodistuksiin	1,0
Valtion eläkerahaston sijoituksia kotimaisiin yritystodistuksiin kasvatetaan enintään 1 mrd. euroon	1,0
TyEL-takaisinlainausten helpottaminen	
Rahoitusvakausrahaston lainanottomahdollisuus talletussuojaa koskevien lakisääteisten velvoit- teiden täyttämiseen	2,0

Osa tukitoimista ei heikennä lainkaan kansantalouden tilinpidon mukaista nettoluotonantoa. Huojennukset verojen maksuaikataulussa ja mahdolliset maksulykkäykset korjataan kansantalouden tilinpidon mukaisessa nettoluotonannossa suoriteperusteisesti julkisen talouden tuloiksi sille vuodelle, jona maksuvelvoite syntyy. Velanottotarvetta ne lisäävät kuitenkin väliaikaisesti. Neljännessä lisätalousarvioesityksessä verojen huojennettua maksujärjestelyä laajennettiin siten, että maksujärjestelyä voidaan hakea myös vuoden 2020 tammi-maaliskuussa suoritettuihin arvonlisäveroihin. Lisäksi esityksessä maksujärjestelyn alkuperäistä 7 prosentin korkoa alennetaan edelleen 4 prosentista 2,5 prosenttiin.

2.2 Valtionhallinto

Valtionhallinnon rahoitusaseman viisi vuotta jatkunut vahvistuminen päättyi viime vuoteen. Talouden voimakas supistuminen tänä keväänä on heikentänyt valtiontaloutta suhdanneautomatiikan aiheuttamien menojen kasvun ja tulojen supistumisen kautta. Myös päätösperäiset menolisäykset ovat heikentäneet valtionhallinnon rahoitusasemaa voimakkaasti. Valtiohallinnon rahoitusaseman arvioidaan olevan tänä vuonna 16,6 mrd. euroa alijäämäinen, mikä on yli seitsemän prosenttia suhteessa BKT:hen.

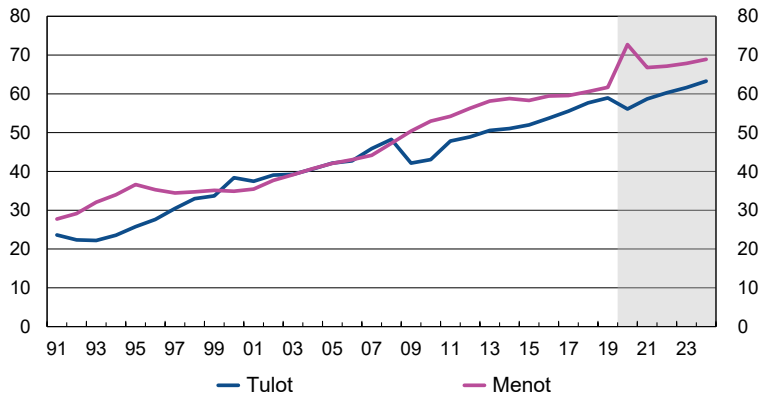
Päätösperäisiä menoja on kasvattanut hallituksen toteuttama aktiivinen finanssipolitiikka. Pääministeri Marinin hallitus on antanut kevään aikana neljä lisätalousarviota, joissa on päätetty tukitoimista sosiaaliturvaan, yritysten tukemiseen ja talouden elvyttämiseen. Lisätalousarvioissa on lisäksi tuettu kuntataloutta sekä päätetty uusista infrahankkeista.

Valtion menot kasvavat kuluvana vuonna tuntuvasti. Suurimmat menolisäykset kohdistuvat maksettuihin tukipalkkioihin yrityksille ja tulonsiirtoihin muille julkisyhteisöille. Kulutusmenoja kasvattavat etenkin covid-19-epidemian tuomat suorat lisäkustannukset tarvikkeiden ja suojavaarusteiden hankinnasta. Lisäksi menoja lisäävät lisätalousarvioissa päätetyt välähankkeet. Valtion rahoitusasemaa heikentää menojen kasvamisen ohella talouden supistumisesta johtuva verotulojen supistuminen. Valtion saamat verotulot ovat pienenevässä tänä vuonna merkittävästi vuodesta 2019 sekä välittömien että välillisten verojen osalta.

Vuonna 2021 valtionhallinnon alijäämä pienenee voimakkaasti, kun menot supistuvat huomattavasti vuoden 2020 kertaluonteisten menojen poistuessa ja tulot kasvavat ripeästi. Vuonna 2022 alijäämä supistuu edelleen. Alijäämän pienenevästä huolimatta valtion rahoitusasema on jäämässä merkittävästi heikommaksi kuin se oli vuosina 2017-2019.

Vuonna 2019 valtionvelka kasvoi jonkin verran edellisestä vuodesta ollen 106,3 mrd. euroa vuoden lopussa. Vuonna 2020 valtion budjetin tasapainon voimakas heikkeneminen nostaa velan määrän lähes 125 mrd. euroon. Vuodesta 2021 eteenpäin valtionvelkaa lisäävät myös vuosittain puolustusvoimien hävittäjähankkeeseen budjetoidut määrärahat. Valtionvelan arvioidaan olevan noin 138 mrd. euroa v. 2022, mikä on noin 57 % suhteessa BKT:hen.

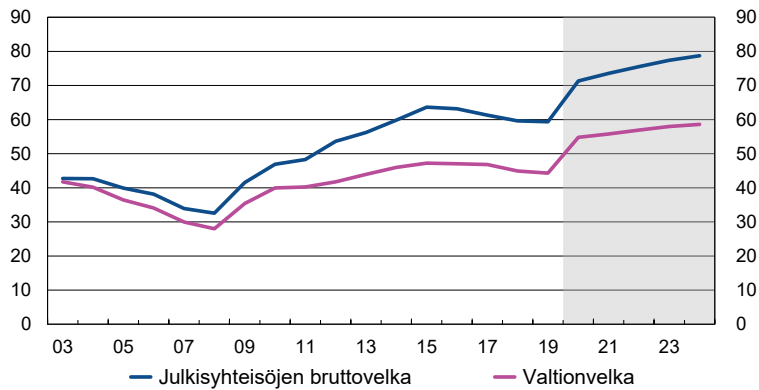
Valtion tulot ja menot mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 16. Valtionhallinto¹

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	14,4	14,9	15,2	13,6	14,6	15,4
Tuotannon ja tuonnin verot	31,6	33,1	33,6	32,6	34,1	34,8
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	46,9	48,7	49,5	47,0	49,5	51,0
Muut tulot ³	8,9	9,2	9,6	9,2	9,2	9,3
siitä korkotulot	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Tulot yhteensä	55,9	57,9	59,1	56,1	58,7	60,3
Kulutusmenot	13,6	14,0	14,7	16,8	15,8	15,9
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	39,4	40,0	40,9	49,0	44,1	44,6
siitä muille julkisyhteisöille	28,1	28,2	28,6	34,3	31,4	32,2
Korkomenot	2,2	2,0	1,9	1,7	1,5	1,4
Pääomamenot ⁴	4,7	4,7	4,4	5,3	5,3	5,3
Menot yhteensä	59,9	60,8	61,9	72,8	66,8	67,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-4,0	-2,9	-2,8	-16,6	-8,1	-6,9
Perusjäämä ⁵	-2,2	-1,2	-1,2	-15,3	-6,9	-5,8

1) Kansantalouden tilipidon mukaan

2) Sisältää pääomaverot

3) Ml. pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

4) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

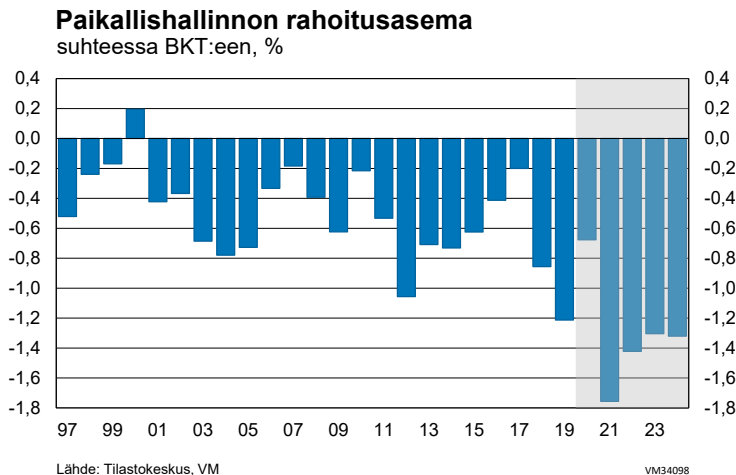
5) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.3 Paikallishallinto

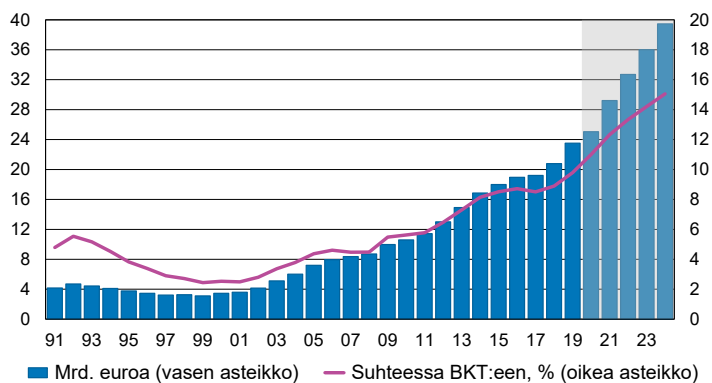
Paikallishallinnon rahoitusasema on heikentynyt merkittävästi viimeiset kaksi vuotta. Myös kuluvasta vuodesta on muodostumassa haastava kuntatalouden jo valmiiksi vaikean tilanteen, taantuman ja covid-19-epidemian aiheuttaman menojen kasvun ja tulojen vähenemisen vuoksi. Paikallishallinnon menoja kasvattavat epidemian ohella mm. väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvu sekä pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiset tehtävämuutokset. Uusista tehtävistä ja tehtävien laajennuksista aiheutuvat kustannukset kompensoidaan kunnille valtionosuuksien kautta.

Pääministeri Marinin hallitus on osoittanut kuntatalouteen merkittävän, useista toisiaan täydentävistä toimenpiteistä muodostuvan, tukipaketin peruspalvelujen järjestämisen turvaamiseksi ja kuntatalouden aktiviteetin ylläpitämiseksi vuoden 2020 aikana. Tukipaketin ansiosta paikallishallinnon rahoitusasema vahvistuu kuluvana vuonna, mutta pysyy silti huomattavan alijäämäisenä.

Paikallishallinnon vuosien 2021–2024 kehitysarvio on painelaskelma, jossa on huomioitu yleisen talous- ja väestökehityksen lisäksi vain jo talousarvioesityksiin ja julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2021–2024. Ne huomioidaan kehitysarviossa vasta talousarvioiden valmistumisen jälkeen. Kunnallisveroprosentit on pidetty vuoden 2020 tasolla.

Paikallishallinnon velka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Vuonna 2021 paikallishallinnon alijäämä syvenee kuluvasta vuodesta talouden elpymisestä huolimatta. Tähän vaikuttaa etenkin paikallishallinnon tulorahoituksen romahtaminen, kun kuntatalouden määräaikainen tukipaketti päättyy. Kulutusmenojen kasvu maltillistuu vuoteen 2020 verrattuna, kun covid-19-epidemian edellyttämät lisäpanostukset poistuvat. Kuluvalta vuodelta arvioidaan kuitenkin siirtyvän terveydenhuollon hoitajonoja ensi vuodelle, sillä voimakkaiden rajoitustoimien vuoksi ei-kiireellisiä hoitoja on lykätty. Lisäksi kustannusten kasvua lisäävät kunta-alan kesäkuussa 2020 sopimat palkankorotukset, joiden kustannukset painottuvat vuoteen 2021.

Paikallishallinnon investointien oletetaan pysyvän korkealla tasolla koko ennustejakson, vaikka vilkkaimman sairaalarakentamisen arvioidaan saavuttavan huippunsa seuraavan parin vuoden aikana. Investointipaineet pysyvät kuitenkin jatkossakin mittavina rakennuskannan iän, infrainvestointitarpeiden ja väestön muuttoliikkeen vuoksi. Kuntatalouden synkät näkymät voivat kuitenkin johtaa lopullisten investointipäätösten viivästyamiseen tai peruuntumiseen investointien priorisointitarpeen korostuessa entisestään.

Paikallishallinnon rahoitusasema kohenee hieman v. 2022 vuoteen 2021 verrattuna, mutta pysyy edelleen selvästi alijäämäisenä. Paikallishallinnon menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa paikallishallinnon velkaantumista. Paikallishallinnon velka suhteessa BKT:hen kasvoi v. 2019 9,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velkasuhteen kasvu jatkuu paikallishallinnon alijäämien vuoksi ripeänä koko ennustejakson.

Taulukko 17. Paikallishallinto¹

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	22,8	22,5	23,2	23,9	23,8	24,5
siitä kunnallisvero	19,1	18,8	19,4	19,9	20,1	20,6
yhteisövero	1,9	1,9	1,9	2,0	1,7	1,9
kiinteistövero	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9	2,0
Muut tulot ²	18,8	19,4	19,6	22,9	21,4	22,4
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
siitä tulonsiirrot valtiolta	13,9	14,2	14,3	17,3	15,7	16,6
Tulot yhteensä	41,6	41,8	42,7	46,8	45,2	46,9
Kulutusmenot	34,4	35,7	37,0	39,1	40,0	41,0
siitä palkansaajakorvaukset	21,0	21,4	21,9	22,7	23,2	23,6
Tulonsiirrot	2,7	2,6	2,7	2,9	2,9	3,0
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,9	1,8	1,9	2,0	2,0	2,0
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Pääomamenot ³	5,0	5,5	6,0	6,4	6,5	6,3
Menot yhteensä	42,0	43,8	45,7	48,3	49,4	50,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,5	-2,0	-2,9	-1,5	-4,2	-3,5
Perusjäämä ⁴	-0,6	-2,2	-3,1	-1,7	-4,3	-3,6

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen

3) Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

4) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

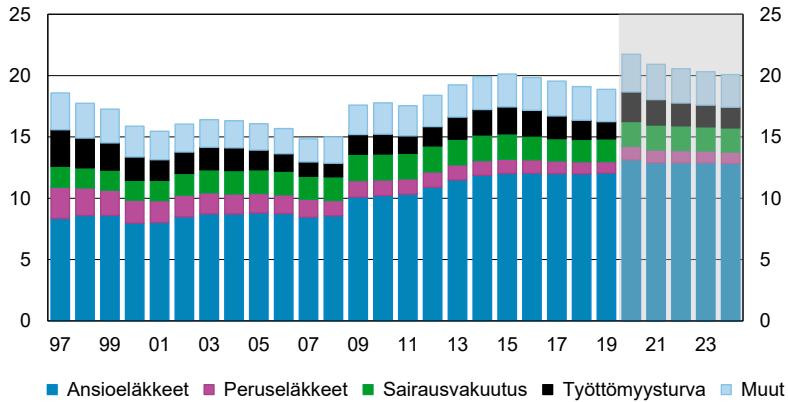
2.4 Sosiaaliturvarahastot

Työeläkelaitosten rahoitusasema oli 0,9 % ylijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen viime vuonna. Tänä vuonna sektorin ylijäämä häviää taantuman aiheuttaman työeläkemaksutulojen supistumisen takia. Lisäksi työnantajan TyEL-maksua on väliaikaisesti alennettu tämän vuoden loppuun asti. Alennuksen vaikutus on hieman yli 1 mrd. euroa. Vastineeksi maksua korotetaan vuosina 2022-2025, jolloin sektorin rahoitusasema vahvistuu noin 0,4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Työeläkevarat supistuivat tämän vuoden 1. neljänneksellä, mutta rahoitusvarojen arvot ovat toipuneet pohjalukemista jo merkittävästi. Taantuman ja korkotason yleisen laskun seurauksena sektorin osinko- ja korkotuotot kuitenkin supistuivat.

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema oli viime vuonna 0,3 % ylijäämäinen. Työttömyysetuudet kasvavat nopeasti tänä vuonna erityisesti lomautettujen määrän ennätysellisen kasvun takia. Lomautusten odotetaan supistuvan nopeasti, mutta olevan korkealla tasolla vielä ensi vuonna. Etuusmenoja kasvattavat myös monet väliaikaiset parannukset työttömyysturvan ehtoihin ja kattavuuteen. Myös muihin etuuksiin on päätetty määräaikaista parannuksia tänä vuonna. Sektorin tuloja vähentää vuoden alusta voimaan astunut työttömyysvakuutusmaksun alennus. Vakuutusmaksutulot alenevat myös palkkasumman supistuessa.

Tänä vuonna muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema kääntyy alijäämäiseksi siitä huolimatta, että valtio rahoittaa työttömyysturvan menoja poikkeuksellisesti yli 0,6 mrd. eurolla mm. lomautusajan ansiosidonnaisen ja palkansaajakassojen rahoitusosuutta korvaamalla. Sektori on vielä lähivuodet hieman alijäämäinen, mutta alijäämä pienenee 2020-luvun puoliväliä lähestyttäessä työttömyyden supistuessa hiljalleen. Työllisyysrahaston suhdannepuskuri supistuu rahaston kääntyessä alijäämäiseksi.

Sosiaalietuudet, -avustukset ja sairaanhoitokorvaukset suhteessa BKT:een, %

Taulukko 17. Sosiaaliturvarahastot¹

	2017	2018	2019	2020**	2021**	2022**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	3,9	4,1	4,0	3,7	3,7	4,1
Sosiaaliturvamaksut	27,3	27,9	28,3	26,7	28,8	29,6
siitä työnantajien maksut	17,6	17,6	17,5	15,9	17,6	18,2
vakuutettujen maksut	9,7	10,3	10,8	10,8	11,2	11,4
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	15,8	15,5	15,6	18,9	17,4	17,2
Muut tulot	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
Tulot yhteensä	47,4	47,8	48,4	49,8	50,4	51,5
Kulutusmenot	3,5	3,6	3,8	4,0	4,2	4,3
Sosiaalietuudet ja -avustukset	37,6	38,0	38,5	42,5	42,3	43,0
Muut menot	3,4	3,3	3,2	3,9	3,8	3,7
Menot yhteensä	44,5	44,9	45,5	50,3	50,3	51,0
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	2,9	2,9	2,9	-0,5	0,2	0,5
Työeläkelaitokset	2,2	2,3	2,2	-0,1	0,7	0,9
Muut sosiaaliturvarahastot	0,7	0,6	0,7	-0,4	-0,6	-0,4
Perusjäämä ²	1,9	1,7	1,8	-1,5	-0,8	-0,6

1) Kansantalouden tilinpidon mukaan

2) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-326-7 (pdf)

Kesäkuu 2020